

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET LAPJA

ALAPÍTVÁ:
1862-ben



Főszerkesztő:
PÁPAI GÁBOR



1991. MÁJUS

cxxvi. évfolyam

A TARTALOMBÓL

*Az állami erdőállománynak
államkézben kell maradnia.*

131. oldal

*Az 1991-ben végző erdészeti
szakközépiskolások egyharmada
nem tud a szakmában
elhelyezkedni.*

133. oldal

*Negyvenhárom év után először
az erdészet legfőbb irányító személyét
döntéshozó rangjától
megfosztották.*

137. oldal

*A végeredmény mindenképpen
a mai értelemben vett
vadásztársaság felbomlása,
az átlagember kisemmizése lesz.*

147. oldal

Erdészeti Lapok
Az Országos Erdészeti Egyesület
folyóirata.
CXXVI. évfolyam 5. szám (1991. május)
HU ISSN 1215-0398

Szerkeszti: a szerkesztőbizottság. **Tagjai:** Agócs József, Apatóczy István, dr. Balázs István, Barátossy Gábor, Bartha Dénes, Bolla Sándor, dr. Bondor Antal, Bús Mária, Dala László, Gencsi Zoltán, dr. Göbölös Antal, Gyöngyössi Péter, dr. Járasi Lőrinc, dr. Kárpáti László, Kertész József, Korbonszky Kazimírné, dr. Kovács Mátyás, dr. Oroszi Sándor (a bizottság helyettes elnöke), ifj. Páll Miklós, Pápai Gábor (a bizottság elnöke), Rakk Tamás, dr. Sonnevend Imre, dr. Szikra Dezső, dr. Szodfridt István, Varga Béla.

FŐSZERKESZTŐ: PÁPAI GÁBOR

TERVEZŐSZERKESZTŐ: SÁGI MARGIT

Szerkesztőség: 1027 Budapest, Fő u. 68.
 Telefon: 2016-293

Felelős kiadó: DR. SÉBOR JÓZSEF, a Monteditio KFT ügyvezető igazgatója. Kiadóhivatal: 1075 Budapest, Tanács krt. 5/a.
 Telefon: 1412-890, 1325-186.

Nyomdai munkák: Monteditio KFT nyomdaüzeme, Budakeszi. Felelős vezető: Kasztanovics Ferenc.
 Munkaszám: 1991-0093
 A kézirat lezárva: 1991. május 14.

Terjeszti: a Magyar Posta. Előfizethető bármely hírlapkézbesítő postahivatalnál, a hírlapkézbesítőknél, a posta hírlapüzleteiben és a Hírlapelőfizetési és Lapellátási Irodánál (HELIR), Budapest, XIII., Lehel u. 10/a. — 1900 — közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással, a HELIR 215-96162 pénzforgalmi jelzőszámra. Egyes szám ára: 30,- Ft. Előfizetés fél évre: 180,-j Ft, egész évre: 360,- Ft. Megjelenik havonta. Külföldön terjeszti a Kultúra Könyv- és Hírlap Külkereskedelmi Vállalat, 1389 Budapest, Pf.: 149.
 Az évi előfizetés ára: 10 USD.

СОДЕРЖАНИЕ

Л. ГИМЕШШИ: Лесные пожары в 1990 **140**
А. БИДЛО—Ш. ФАРАГО: Посадки экзотов на песчаных почвах в междуречье Дуная и Тисы **143**

TARTALOM

ERDÉSZETI POLITIKA

VIDOVSZKY FERENC: Privatizálás az erdő- és fafeldolgozó gazdaságokban	131
GERELY FERENC: Az átmenet problémái az erdőgazdálkodásban	132
BODOR KÁROLY: Gondolatok az Erdőfenntartási Alapról	133
DR. CS. NAGY ANIKÓ: Erdőgazdálkodók érdekképviselete Ausztriában	135

A HÓNAP KÉRDÉSE

RAKONCZAY ZOLTÁN: Hová tartoz(z)unk?	137
--------------------------------------	-----

ERDŐVÉDELEM

DR. GHIMESSY LÁSZLÓ: Az 1990. évi erdőtűzek	140
BIDLÓ ANDRÁS, FARAGÓ SÁNDOR: Exótatelepítések a Duna-Tisza közti homokterületen	143

ERDÉSZETI NÖVÉNYNEMESÍTÉS

BORDÁCS SÁNDOR: Új tudományos érdekesség, vagy segítség az erdészek számára?	145
--	-----

VADGAZDÁLKODÁS – VADÁSZAT

DOMBOS ENDRE: Hozzászólás Páll Endre cikkéhez	147
DR. PAPP TIVADAR: Ahol megmozdult az állóvíz	150
WENTZELY DÉNES: Így láttam én, az erdész!	151

FAKERESKEDELEM 153

TAROKK-SAROK 155

TERMÉSZET- ÉS KÖRNYEZETVÉDELEM 156

ERDŐKERÜLŐBEN 159

KÖNYVESPOLC 160

EGYESÜLETI HÍREK 160

INHALT

GHIMESSY, L.: Waldbrände im Jahre 1990.	140
BIDLÓ, A. – FARAGÓ, S.: Exotenanbau in den Sandgebieten zwischen der Dongau und der Theiss.	143

CONTENTS

GHIMESSY, L.: Forest fires in 1990.	140
BIDLÓ, A. – FARAGÓ, S.: Planting of exotic tree species on sandy soils in the Danube-Tisza Mid-Region	143

VIDOVSKY FERENC

Privatizálás az erdő- és fafeldolgozó gazdaságokban

Az elmúlt évek egyik legjelentősebb gazdaságpolitikai döntése volt az állami tulajdon jelentős mértékű leépítésének igénye. Céljai közül kettőt emelhetünk ki: az eladásból származó bevétel nagy részét az államadósság csökkentésére lehet fordítani, és ami társadalmilag még fontosabb, az országban levő vagyont, a magántulajdont hatékonyabban képes hasznosítani.

A folyamat elkezdődött, s azonnal rengeteg problémát vetett fel:

- ki kezdeményezze a privatizációt;
- ki bírálja el annak helyességét;
- ki képviseli az állami tulajdont;
- mennyit ér az eladásra szánt vagyon;
- ki értékeli fel a vagyont;
- kik legyenek az új tulajdonosok;
- külföldiek belevonhatók-e a vételbe;
- milyen előnyt kapjon a hazai befektető;
- szabad-e előnyben részesíteni az eladásra szánt objektumban dolgozókat a vásárlásban;
- a kedvezmények miben nyilvánuljanak meg (ár, adó, kedvezményes kamat, hitel, hiteltörlesztés)?

Az elmúlt két év hazai privatizációs gyakorlata már szolgál néhány tapasztalattal, amit feltétlenül figyelembe kell venni az új privatizációs kezdeményezéseknél:

- a legjobb árat, a legkedvezőbb eladási feltételeket csak versenyhelyzetben lehet elérni;
- a befektetési munkának nemzetközileg kialakult és elfogadott szabályai, szokásai vannak, akik ezeket nem ismerik vagy nem alkalmazkodnak hozzá, nem képesek megtalálni a legjobb vevőt;
- az eladásra szánt objektum árát elsősorban annak jövedelemteremtő képessége határozza meg;
- a jövedelemteremtő képesség meghatározása, a befektetési terv összeállítása, a versenyhelyzet megszervezése, az adásvétel lebonyolítása speciális szakértelemhez kötött. Ezért ebbe a munkába — bizonyos értékhatáron felül — ajánlatos befektetési tanácsadó céget bevonni.

Erdőgazdasági sajátosságok és elvárások a privatizáció kapcsán:

- az állami erdőállománynak állami kézen kell maradnia,
- meg kell határozni, mi tartozzon az erdőállomány és annak fenntartásához feltétlenül szükséges eszközökhöz;
- az előbbin kívül minden privatizálható.

Mivel a privatizáció során az erdővagyon érintetlenül marad, — leltárszerűen — meg kell határozni azokat az eszközöket, amelyek itt szerepelnek. Az előbbiekből az is következik, hogy az erdőgazdasági privatizáció csak úgy mehet végbe, ha a döntéshozó az egész erdőgazdaság feletti vagyonkérdésekben dönthet.

Állami erdők kincstári kezelése

Határozott szakmai igényként fogalmazódott meg az állami erdők kincstári kezelésben való fenntartása. Ennek irányítási, szervezeti rendjének kialakítására több megoldás lehetséges. A tervezet szerint a kincstár a tulajdonosi jogokat az Állami Erdők Vagyonfelügyeleti Kollégiumára bízta. Jelen koncepció-

vázlat legfontosabb célja, hogy az új szervezet kialakulásáig is irányt adhasson az erdőgazdasági privatizációhoz.

Az erdőgazdasági privatizációs folyamat egyik lehetséges megoldása

Az FM — Állami Vagyonügynökségi egyeztetés után — irányelvekben határozza meg a privatizációt nem érintő eszközök körét. Az FM kísérelje meg elérni az ÁVÜ-nél, hogy a privatizációból befolyó árbevétel egy meghatározott része az Erdőfenntartási Alapba kerülhessen. Az erdőgazdaságok határozzák meg a privatizációba nem vonható eszközök körét, s ezt az FM hagyja jóvá.

Az erdőgazdaságok kezdeményezzék a privatizációt. Ahhoz, hogy befolyással lehessenek a privatizációra, el kell érniük, hogy a szervezetükben levő kisebb gazdasági társaságokra is hatással lehessenek. (Esetleges megoldás lehet, ha az ÁVÜ megadja a vagyonkezelői jogosítványt az erdőgazdaságoknak.) Az erdőgazdaságok — versenyztetés után — válasszanak maguknak tanácsadót.

A tanácsadó készítse el az átalakulási tervet, tárgyalja meg, fogadtassa el az ÁVÜ-vel. Készíttessen vagyonértékelést, könyvvizsgálatot. Az erdőgazdasággal együttműködve készítse el a befektetési üzleti könyvet. Szervezze meg az eladási versenyt, válassza ki a legjobb vevőket. Segítse az erdőgazdaságot az adásvételi szerződés megkötésekor.

Meg kell vizsgálni és támogatni szükséges az erdőgazdasági dolgozók tulajdonszerzésének lehetőségeit.

Néhány gondolat a Munkavállalói Résztulajdoni Programról

A privatizációs munkák folyamán gyakran jelentkeznek a munkavállalók tulajdonszerzésének igénye. A tisztán piaci körülmények közötti megvásárlás és az ingyenes juttatás közötti skála igen széles pénzügyi megoldásokat határoz meg. A Vagyonpolitikai Irányelveknek köszönhetően a munkavállalói tulajdonszerzés bizonyos kedvezményeket élvez: a vagyon 15%-át a piaci ár feléért lehet megvásárolni, a vagyon 10%-át a munkavállalók — az Állami Vagyonügynökséggel történt megállapodás után — szinte ingyen megkaphatják. A 25% feletti vagyon megvásárlására már kevesebb kedvezmény látszik, így ennek ára már a piaci ár.

Az állami tulajdon megvásárlására igen kedvező kamatozású hitelkonstrukciókat alakítottak ki: ezek a privatizációs hitel és az egzisztencia hitel. Jelenleg törvényi előkészítés alatt áll a munkavállalói tulajdonszerzés szabályozása, mely további kedvezményeket fog nyújtani a vásárláshoz, a hitelfelvételhez, és a hiteltörlesztéshez. A Munkavállalói Résztulajdoni Program (MRP) a pénzügyek szabályozásán túl a munkavállalói szervezet működésére is kihat. Pontosán meg kell határozni a szavazati jog és a tulajdonjog kapcsolatát. Szabályozni kell a tagok részvételi lehetőségét, a részvények eladhatóságának korlátait.

Összefoglalva: megnyíltak a privatizációs lehetőségek. Élünk velük! Fordítsuk előnyeiket az országnak, az erdő és az egyének hasznára.

Terveinket jól készítsük elő, és a végrehajtásban legyünk határozottak!

Az átmenet problémái az erdőgazdálkodásban

Szakértői kerekasztal megbeszélés 1991. április 9–11. Gyarmatpuszta

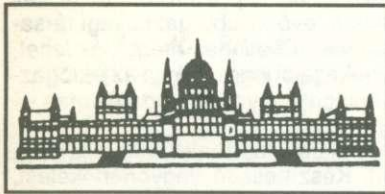
Több ország szakértőivel 1991. április 9–11. között kerekasztal megbeszélés volt Gyarmatpusztán „Az átmenet problémái az erdőgazdálkodásban” témakörben. A résztvevők a Cseh és Szlovák Szövetségi Köztársaságból, Lengyelországból és Ausztriából érkeztek. A megbeszélés célja kötetlen eszmecsere volt az egyes országok tapasztalatairól, valamint az átalakulás helyzetéről, menetéről és az elképzelésekről. Szó esett a tulajdonviszonyok alakulásáról, az erdészeti politikáról és annak közgazdasági elemeiről, az erdők kezelésének formáiról, az erdőtörvényről és az erdőtervezésről.

Általában megállapítható, hogy minden országban cél az erdők környezeti szerepének biztosítása a tartamos erdőgaz-

dálkodás feltételeinek megteremtésével, az ehhez szükséges pénzügyi háttér biztosításával. Az országok sajátosságainak megfelelően folyik a tulajdonviszonyok helyreállítása, az államerdészeti és szakhatósági feladatok szétválasztása. A résztvevők tájékoztatást kaptak a fejlett piacgazdasági viszonyok keretében történő erdőgazdálkodás lehetőségeiről, különös tekintettel a demokrácia szabályaira és a magántulajdon sérthetlenségére.

A hasznos eszmecsere jó szolgálatot tett az átalakulás munkájában tevékenykedő szakemberek számára.

(Gerely Ferenc)



Tisztelt Ház!

Parlamenti
interpelláció

A mosonmagyaróvári erdészet 1990. szeptemberében önállósodását kezdeményezte a Kisalföldi Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaságból az 1990. évi LXXI. törvénnyel módosított 1977. évi VI. törvény alapján, amely az állami vállalatokról rendelkezik. A törvény rendelkezése alapján az alapítóhoz, a Földművelési Minisztériumhoz fordult. Kielégítő intézkedés hiányában az Országgyűlés 1990. április 16-i ülésén *Bak János* képviselő interpellált. Az interpellációra *Dr. Gergely Elemér* földművelésügyi miniszter válaszolt:

„A mosonmagyaróvári erdészet önállóvá válására a Minisztérium egyértelmű válasza, amit a képviselő úr hiányolt 60 napon belül, megvolt. Csak azért nem kapta meg az erdészet, mert aláírás előtt éppen a képviselő úr kérte *Nagy Ferenc* miniszter urat, hogy halassza el a döntést. Kérte továbbá, hogy miniszter úr fogadja az erdészet vezetőit. A meghallgatás során, miniszter úr is tapasztalta a szakmai főosztály és a mosonmagyaróvári erdészet álláspontjának különbözőségét. Megadta az erdészetnek azt a lehetőséget, hogy újabb írásos anyag benyújtásával bizonyíthassák álláspontjuk helyességét. Az erdészet második betérjesztése nem kérdőjelezte meg a szakmai főosztály álláspontját, illetve a korábban adott indoklását. A minisztérium részéről ismételt elutasító levél tervezete készült el. Az aláírás előtt képviselő úr megint kinyilvánította, hogy kétségbe vonja döntésünk pártatlanságát. Képviselő úrra és a hazai pályára való tekintettel egy szakmai bizottságot kértünk fel a kérdés megvizsgálására. A bizottság képviselő úr személyes jelenlétében végezte munkáját és véleményében javasolta az előzetes vagyoni- és tehermegosztás kimunkálását azon célból, hogy a végleges döntés megalapozottabb legyen! A bizottság javaslatában az is szerepel, hogy mérlegeljük a mosonmagyaróvári erdészet önálló vállalatkénti illeszthetőségét az új erdészeti politika

irányelveibe, illetve annak szervezeti rendszerébe. Ugyanis ezen új erdőpolitika, amely létezését képviselő úr interpellációjában kétségbe vonta, az erdőgazdálkodáson belül jelentős szervezeti változásokat is fog hozni. Nos ez elkészült. Különböző szintű egyeztetése és jóváhagyása van még hátra. Itt jegyzem meg, hogy az Országos Erdészeti Egyesület is megkeresett ez ügyben. Levelükben kifejtették álláspontjukat, indokaikat és kérték tőlem a mosonmagyaróvári erdészet kérelmének elutasítását. Sajnos a kisalföldi erdőgazdaság úgy terjesztette be a vagyoni megosztásra vonatkozó dokumentumokat, hogy az több alapvető kérdésben hiányos volt. Pl. az erdészet elfogadó nyilatkozatát nem tartalmazta, a számadatok a vállalati mérleggel nem voltak azonosíthatók, stb. Ezért nem tudtuk azt elfogadni és kértük az érdekeltektől a hiány pótlását, de ezt a mai napig sem kaptuk meg. Megítélem szerint a törvényadta lehetőséggel nem minden vállalat tud élni. Vizsgálni kell mind az önállóvá váló vállalat, mind a visszamaradó vállalati egység működő képességét. A mosonmagyaróvári erdészet esetében további szempontként kell figyelembe vennünk, hogy területén várhatóan mintegy 1000 ha kerül vissza erdőbirtokossági tulajdonba, így az erdészet erdőterülete a 3000 ha-t sem fogja elérni. Az erdőgazdálkodásban a hosszú termelési ciklusra való tekintettel szükség van egy minimális területnagyságra, amely biztosítani tudja a folyamatos erdővagyongazdálkodást, a hosszú távú tartamosságot. Ez hazai viszonylatban átlagos erdészeti nagyságot jelent, azaz kb. 8–10 ezer ha-t. Ennek figyelembevételével valóban nem lehet indokolt az erdészet önálló vállalattá alakítása. Javasoltuk viszont már az ügy kezdeti stádiumában, 1990. novemberében az erdészetnek, hogy önállósági szándékát erdőterület nélkül, de az erdőben folyó munkát vállalkozási alapon végezve valamely gazdasági társasági formában valósítsa meg. Az erdészet a vállalkozás lehetőségével nem kívánt élni. Úgy érzem, a minisztérium ez ügyben a lehető legmesszebbmenőkig elment.”

Bak János képviselő úr a miniszteri választ nem fogadta el. Az Országgyűlés a miniszteri választ 130 igen szavattal, 48 ellenében, 28 tartózkodás mellett elfogadta.

Szakiskolai tanulók elhelyezkedési lehetőségei

Rövid tájékoztatást kértünk szakiskoláinktól végzős tanulók elhelyezkedési lehetőségeiről. A kapott válaszok alapján a következőket közölhetjük.

A mátrafüredi „Vadas Jenő” Erdészeti Középiskolán az erdészeti szakközépiskolai tanulmányait befejező IV. osztály létszáma: 39 fő. Közülük 14 fő szerződés, illetve élő munkakapcsolat alapján fixnek tűnő álláshely várományosa. További 10 fő jelenleg keresi leendő munkahelyét, nem reménytelenül. Tudunk néhány, még lekötetlen tsz állásajánlatról, illetve egyéb szórványlehetőségről, pl. a geodézia területéről. Az egyetemi, főiskolai felvételek várhatóan további 4–5 fő elhelyezkedési gondját oldják meg.

Tanulóink elhelyezkedési esélyeit növeli sokoldalú járműtechnikai képzettségük. A, B és F kategóriás jogosítványuk mellé többen megszerzik a hidraulikus daruk kezelésére feljogosító képesítést is. A végzősök legalább 75%—a megkapja ezen túlmenően a motorfűrészkezelői jogosítványt is, közülük 12 fő az EBSZ által előírt tisztítóadapter kezelői képesítést, ill. az ún. ledarabolásos technológia végzésére jogosító tanúsítványt. Summa—sumárum: beiskolázási körzetünk, Észak-Magyarország és Budapest, a tanulók képesítéssel is alátámasztott alkalmazóképességét is figyelembevéve, várhatóan ez évben is kielégítő mértékben kínál valamilyen álláslehetőséget. Tanulóinkat mindemellett a liberális piacgazdaságba történő bekapcsolódásra is ösztönözni kívánjuk. Ebben a legfőbb segítséget az iskolai keretben működő gazdaság, tanúzem nyújtja.

A szakmunkásosztály végzős létszáma: 32 fő. Jelenleg ugyan mintegy tíz főnek vannak „biztos”—nak tűnő álláslehetőségei,

elhelyezkedésük még kevésbé tűnik problematikusnak, mint a szakközépiskolás társaiké. Képzettségük ugyanis még gyakorlatiasabb, piacon eladhatóbb, univerzálisabb. Az erdészeti képzettségen kívül csaknem valamennyien faipari gépkezelő és erdészeti növényvédő képesítést is szerezhetnek a szakközépiskolásoknál felsoroltakon kívül.

A soproni „Roth Gyula” Erdészeti és Faipari Szakközépiskola végzős növendékei között felmérést végzett elhelyezkedési lehetőségeikről. A felmérőlapok összegezése alapján a következő kép alakult ki:

biztos szakirányú munkahelye van 11 főnek,	(18%),
szakirányú továbbtanulási szándéka van 11 főnek,	(18%),
nem szakirányú továbbtanulási szándéka van 16 főnek,	(26%),
nem szakirányú munkahelyen kíván elhelyezkedni 2 fő,	(3%),
még nincs biztos munkahelye 22 főnek.	(35%).
Összesen: 62 fő	(100%).

A szegedi „Kiss Ferenc” Erdészeti Szakközépiskola végzős tanulóinak elhelyezkedési és továbbtanulási lehetőségeiről feltett kérdések válaszai alapján a 61 végzős növendék közül

- 10% továbbtanul a szakmában,
- 26% szakmán kívül tanul tovább,
- 31% szakirányú munkahelyen helyezkedik el,
- 2% nem szakirányú munkahelyen helyezkedik el,
- 31%—nak nincs munkahelye.

BODOR KÁROLY

Gondolatok az Erdőfenntartási Alapról

Az elmúlt 35 év egyik nagy szakmai vívmányaként számon tartott Erdőfenntartási Alap működési zavarokkal küszködik. Először az állami gazdaságok, majd a termelőszövetkezetek alapja vált hiányossá, és csak idő kérdése, hogy az állami erdőgazdaságoknál mikor áll elő hasonló helyzet. Bár ez utóbbi — mivel a legtökeerősebb a gazdálkodók között és a fatenyészeti viszonyai a legkedvezőbbek — még képes némi toldozgatásra—foldozgatásra. Úgy tűnik, az Erdőfenntartási Alap fölött ott lebeg az ellehetetlenülés veszélye, hiszen a járulék emelése nem megoldás, csak elodázza a gondokat.

Ennek, szerintem legfőbb oka, hogy olyan feladatok megoldását vállalja el, amelyek teljesítése csak elméletben, modellezve képzelhető el, vagy a tervutasításos rendszerben tűnt úgy, hogy megoldható, illetve esetenként nem is bizonyos, hogy ezen a kereten belül kell keresni a megoldást.

Demokratikus, nehezen modellezhető, állandóan változó közgazdasági, tulajdon— és piaci viszonyok között azonban semmiképpen sem kivitelezhető a rendszer.

Ilyen problémák:

1. Az alap feltöltésének bázisa a kitermelt fatérfogat, a visszaosztás pedig a keletkező felújítási terület, illetve az azon létrehozandó célállománytípus.

a/ A kettő között a legravasabb közgazdasági és szakmai módszerekkel sem lehet pénzügyi összefüggést felfedezni,

ilyen csak mesterségesen teremthető. Annyi igaz, hogy a bevételekből kell fedezni a kiadásokat, de hát az annyiba kerül, amennyibe, nincs befolyásoló összefüggésben az előbb ott állott állományból származó bevétel nagyságával.

b/ A fentebb említett egymáshoz rendelés további nagy hibája, hogy az adott időpillanatban, az adott erdőrészletben kitermelt fatérfogatra kivetett erdőfenntartási járulék és a keletkező felújítási terület között nincsen egyidejűség. A felújítandó terület évekig visszamarad, míg a járulék az adott év költségeit hivatott fedezni. Országosan elmondható, hogy az 1980—as években végzett fakitermelésekhez képest jelenleg a kitermelt fatérfogat mintegy 15—20%—kal csökkent, ugyanakkor az erdőfelújítási vonzata továbbra is fennáll, illetve a jelenlegi, kevesebb és rosszabb minőségű faanyagot, illetve annak bevételeit terheli. Itt persze a tervezés megbízhatósága is kérdéses, pl. a hozamszabályozás.

2. Az alap nem szektorsemleges, és az erdőrészlet nem tudja, hogy ki a gazdája, a tsz, az állam vagy magánszemély stb. Egyszerű magyar erdő és annyi esőt, napfényt, harmatot, szelet stb. kap, amennyit a természet ad.

3. A gazdálkodókon belül is megkülönböztet, tehát a szektoron belül sem semleges, lásd hegyvidék—síkidék ellentéte. Egyenlősít próbál teremteni. Vannak túlnyomórészt állandó nettó befizetők és túlnyomórészt állandó nettó felvevők. Arra

öszönöz, hogy a gazdaságtalan erdőket is véghasználják, hiszen ezek költséges és munkaigényes, gazdaságtalan felújítását is finanszírozza.

4. Felvállalja a felújítási munkák teljes finanszírozását, holott ez lehetetlen a felújítást meghatározó nagyszámú mutató térben és időben való gyakori változása miatt. (Pl. magtermés, időjárás, vadlétszám, szaporítóanyag-piac, munkaerőpiac, általános gazdasági és gazdaságpolitikai tényezők, infláció stb.) Ez a rendszer ehhez túl merev, túl centralizált és túlságosan sematikus.

5. A feltöltési rendszer is elnagyolt, pl. nem tesz különbséget az egyes fajcsoportokon belül (pl. tölgyek, fenyők, illetve egyéb kemény, illetve egyéb lágy lomb) és a termőhelyi viszonyokat sem veszi figyelembe.

6. Olyan munkálatokat és tevékenységeket is támogat, amelyeket ezzel felesleges, illetve rossz irányba befolyásol. Pl. ne azért mélylazítózzon a gazdálkodó, mert fizetnek érte, hanem azért, mert a felújítás sikere miatt megéri (ez áll a mélyforgatásra, a tuskózásra vagy a nyesésre stb.). Ugyancsak felesleges és visszaélésekre adhat módot az ún. egyéb célok támogatása.

7. Nagy pénzüsszegeket von el és fektet be pénzüpi haszon nélkül.

8. Ezek után végezetül demagógiának tartom azzal érvelni az Erdőfenntartási Alap mellett, hogy az az erdeink fenntartását, a folyamatosságot és tartamosságot, az erdőfelújítások elvégzésének biztosítását szolgálja, és nélküle ez nem történne meg. Ennek egyértelmű cáfolata az, hogy a nettó befizető gazdálkodók a sok egyéb szakmai probléma (vadkár, termőhely, egészségi állapot) mellett a hosszú évek alatt szinte folyamatos befizetés ellenére — tehát az alap egyértelműen negatív hatásának ellenére — is felújítanak és nem rosszabb minőségben, mint a nettó felvevők.

Mindezek alapján úgy gondolom, itt az ideje annak, hogy újra átgondoljuk az alap működését és a célt, amelyért létrehozták. Az így feltárt problémákból, hibákból okulva célszerű lenne újraalkotni. A jó elemeket természetesen megint fel kell használni. Ehhez kapcsolódik néhány gondolat, elképzelés.

1. Az alap csak olyan feladatokat vállaljon fel, amelyeket működése folyamán egyértelműen képes végrehajtani, szabályozni. A legfontosabb feladata egy, ún. óvadékszerep legyen. Egyfajta óvadék a fahasználatok után, ha tetszik: kaució, amely biztosítékként szolgál a szakszerű és a termőhelynek megfelelő felújításra. A fő cél mellett mellékesen, vagy abból következően természetesen más feladatokat is felvállalhat, sőt vállalnia kell, de ez a legfontosabb. Ez a következőképpen működhetne.

2. Feltöltése ne a kitermelt fatérfogat alapján történjen, hanem a keletkező felújítandó terület nagysága, a termőhelyi

osztály és a rajta létrehozandó célállomány szerint, tehát legyen kifejezetten arányos a leendő erdő értékével.

Az óvadék összeg nagyságát és a visszaszerzés feltételeit úgy kell megállapítani, hogy érdemes legyen azért dolgozni. A visszajuttatás kivitelezésében hasonlíthatna a jelenlegi egy-ségáras módszerhez. Tehát az adott összeget — az óvadékat — adott feltételek alapján, adott futamidő alatt lehet visszakapni vagy esetenként elveszíteni.

Helyesebben, a teljes összeg egy hányadát, kb. 70–80%—át. A fennmaradó 20–30% a nullszaldós állapotig, tehát az első törzskiválasztó gyérítésig — feltétlenül szükséges az állomány szempontjából elvégzendő munkák végrehajtása után szintén adott feltételek alapján — szerezhető vissza. Vázlatosan így képzelem a működési alapelveket.

Ehhez természetesen erdőrésztlenkénti járulék, illetve óvadékfizetés és nyilvántartás szükséges, bár a jelenlegi adminisztrációs rendszerhez képest ez sem lenne több és bonyolultabb.

3. Ez az alap minden gazdálkodó számára kötelező és szektorsemleges, tehát egységes legyen. A differenciálás alapja a célállomány és a termőhely legyen. A tulajdonos ebben a rendszerben mellékes elem. Az alap kezelését — nemcsak visszaosztását, hanem forgatását — az erdőfelügyelet és egy vele egyenrangú kuratórium végezze egy, az erre a célra létrehozott pénzüintézet (pl.: Erdőbank) keretein belül.

4. Az alap hatáskörébe csak a gazdaságos erdők köre vonható, a gazdaságtalan nem. Gazdaságtalan erdő alatt értem azokat az állományokat, ahol a véghasználati kitermelés és felújítás költségeit nem fedezi a faállomány értéke. Ezen erdőkben csak a társadalmi szempontból feltétlenül szükséges szakmai feladatokat célszerű elvégezni, de mivel ez össz-társadalmi érdek, a társadalom legyen a teherviselője. Ennek formája pl. támogatás, adókedvezmény stb. lehet.

5. A befizetett pénzüsszegeket egy, a fentiekben már említett független szakmai pénzüintézet (Erdőbank) kezelje, a forgatásából esetlegesen származó jövedelmeket pedig pályázatokon keresztül áramoltassa vissza. Ennek felügyelete és szabályozása a kuratórium feladata. A pályázat tárgya lehet: kutatás, oktatás, szerkezetátalakítás és más célfeladatok ösztönzése stb.

Ennyi lett volna röviden észrevételeim és javaslataim sora a jelenlegi Erdőfenntartási Alappal kapcsolatban. A felvetett észrevételek természetesen vázlatosak, a részleteket mellőzik, további formálásuk, kidolgozásuk szükséges. Gondolom, az előzőekben leírtak nemcsak engem foglalkoztatnak, sőt egyre hűsbavágóbban érintenek minden gazdálkodót, ezért kérem kollégáimat, írják le ezzel kapcsolatos észrevételeiket, saját elgondolásaikat, ötleteiket, kritikájukat és javaslatukat. Ez a téma azt hiszem megér egy értékelést, szakmai vitát.

Az erdőgazdálkodás fejlődési tendenciái az Európai Gazdasági Közösségben

Az erdőgazdálkodásnak az Európai Gazdasági Közösségben (EGK) betöltött szerepe a következő 50–100 évben első sorban attól függ, hogy a társadalom az erdő különböző funkcióinak milyen jelentőséget tulajdonít. A hármas funkció áttekintésével készíthetünk prognózisokat a jövőre.

Az erdők hármas funkciója

A termelési funkció

Az erdőgazdálkodás jelenlegi bevételeinek nagy része faeladásból származik. A fa iránti kereslet hosszú távon is növekedni fog, azonban a kereslet szerkezete változik. Leg-

nagyobb felvevője továbbra is a fafeldolgozó ipar maradt, várható azonban, hogy az alapnyersanyag jelentősége nő. Emelkedő energiaárak esetén „energiafa-piac” kialakulása várható, ami magában rejti annak veszélyét, hogy az EGK-ban a fa feldolgozás szempontjából nem lesz többé vonzó.

A lucfenyő és az erdeifenyő esetében a kereslet a kisebb és közepes méret felé tolódik el, a vastagabb választékokat a piac nem fogja méltányolni. A fa minőségével szembeni csökkenő igények (energiafa, új fafeldolgozó eljárások) miatt lehetővé válik a nagyon gyorsan növő fafajok felhasználása. Keménylombos fafajoknál (tölgy, bükk, cseresznye, dió stb.) az egyre rosszabb trópusifa-ellátottság következtében hosszú távon növekvő kereslettel számolhatunk.

Kutatás

Az EGK területét a fatermesztés lehetőségei alapján négy csoportra lehet osztani:

— „Tömefga”-termelés a nagyhozamú területeken lesz, amelyet a nagy koncentráció, a rövid vágásforduló, a kis ráfordítás és az alacsony szállítási költségek jellemeznek.

— A keményfás állományok számára a gazdaságosság megteremtése végett az erdészeti melléktermékekkel kell a magas vágáskorból adódó, hosszabb időszakokat áthidalni.

— Egyes területeken az erdőgazdálkodást csak jobb szervezéssel és új bevételi források megtalálásával (pl. üdülés) lehet gazdaságosan fenntartani.

— Európában mindenütt lesznek olyan területek, ahol gazdaságos erdőgazdálkodás nem teremthető meg. Ha szükséges, központi támogatással kell itt az erdőállományt megőrizni.

A védelmi funkció

A védelmi erdők minden formája iránt növekvő igény várható. A lavina-védelem szerepe különösen a turizmussal, valamint a karsztosodással erősen érintett régiókban nő meg. A vízvédelmi erdők szerepe az EGK északi részén főleg a víz minősége, míg déli részén mennyisége miatt lesz egyre jelentősebb. A védelem „objektív” felértékelődése nő a társadalom növekvő környezetvédelmi tudata miatt, s ez az erdőgazdálkodás szigorodó jogi és gazdasági feltételeihez vezethet.

Az üdülési funkció

A növekvő urbanizáció következtében az üdülés iránti igény is nő, számolni kell azonban ennek sokszínűségével is. Ehhez alkalmazkodni kell, általában nem csak a városok közvetlen környezetére fog kiterjedni.

Az erdőpusztulással, valamint az erdőtüzekkel foglalkozó kutatási témákat meg kell tartani és kiterjeszteni a trópusi és a szubtrópusi erdőkre is. A jövőre még két újabb kutatási téma javasolható:

1. A fák kapcsolata környezetükkel (ökofiziológia),
2. Az erdő nem anyagi funkcióinak értékelése.

Erdészeti politika

Az agrárpolitikához hasonló, közös erdészeti politika kialakítása nem várható. Előnyös lenne azonban közös erdészeti információs és kommunikációs rendszer kialakítása. Feladatai a következők lennének:

— Átfogó erdőleltár készítésének (illetve megújításának) megszervezése és koordinálása.

— A helyi fejlesztési potenciál támogatása, koordinálása és felmérése.

— Az erdészet minden ágára, valamint a kapcsolódó szektorokra kiterjedő hálózat támogatása az adatok kiértékelésére, kicserélésére és ajánlások megtételére.

— Az erdészeti politika támogatása minden szinten adatok, illetve kiértékelésük szolgáltatásával.

Az erdőgazdálkodásnak a következő időszakban három nagy kihívásra kell válaszolnia:

— Regionális specializáció, amelyhez új, olcsóbb fatermesztési módszerek, jobb marketing és az üdülési funkció piacosításának kell kapcsolódnia.

— Az erdő rendeltetésének tudatosítása.

— A trópusi és szubtrópusi erdők fenntartása.

Joachim Kreysa: Erdőgazdálkodás 2000 után (Forestry beyond 2000) c. műve alapján összeállította

Ref.: Bidló András

DR. CS. NAGY ANIKÓ

Erdőgazdálkodók érdekképviselete Ausztriában

Napjainkban az érdekképviseletek szerepe felértékelődött, a széles körű érdekegyeztetés társadalmi szükségszerűségé vált.

Ausztriában az érdekképviseleti munkának jelentős hagyományai vannak. 1908-ban az Osztrák–Magyar Monarchia mezőgazdasági társaságai arra az elhatározásra jutottak, hogy „Elnöki Konferencia” néven közös érdekképviseletet hoznak létre a mező- és erdőgazdasági szervezetek képviselőire.

A történelmi változások miatt a mezőgazdasági kamara az 1945. évben újította fel önálló működését. Az alkotmányi előírások szerint a mezőgazdasági és erdészeti képviselői testületek alapítása, a törvényhozás és a végrehajtás az egyes tartományok hatáskörébe tartozik.

Minden tartománynak saját mező- és erdőgazdasági kamarája van. A tapasztalat az, hogy a képviselet akkor működik jól, ha a mező- és erdőgazdasági tevékenység nincs különválasztva, az egységes fellépésnek így nagyobb a súlya, indokolja ezt a tulajdon vegyes jellege is (erdő- és mezőgazdasági földtulajdon vegyes birtoklása).

A mező- és erdőgazdasági kamarák önálló jogi személyek, működésük a mező- és erdőgazdálkodás egész területére kiterjed. A kamarai tagság kötelező minden mező- és erdőgazdasági területen működő önálló főfoglalkozású munkavál-

lálóra — tulajdonosra, haszonélvezőre, bérlőre — és valamennyi mellékfoglalkozású gazdára, akinek legalább 1 ha mező- és erdőgazdaságilag hasznosított földterülete van, beleértve az üzemben főfoglalkozásban tevékenykedő családtagokat. A mező- és erdőgazdasági kamara tagja az állami tulajdont képviselő Osztrák Államerdészet is.

A mező- és erdőgazdasági kamarák tevékenységének fő feladatai:

- az érdekképviselet,
- az oktatás,
- a tanácsadás és
- a pénzügyi támogatás.

Minden tag jogosult a kamara sokoldalú szolgáltatását költségmentesen igénybe venni — különös tekintettel a tanácsadás területére. A kamara köteles ugyanakkor minden tag érdekképviseletét ellátni.

Az erdőtörvény kötelező szakmai előírásai mellett a kamarák szakmai segítséget nyújtanak a gazdálkodóknak, ez sohasem jelent hatósági jellegű feladat-átvállalást. Így például a gazdálkodó hatósághoz benyújtandó fellebbezése előterjesztésénél a gazdálkodó kérelmére a kamara szakmai segítséget nyújt. Szakmai segítséget nyújt a kamara az ügy hatósági elbírálásánál is, amikor a tényállás tisztázásához szakmai véleményt nyilvánítni.

A kamara részletes nyilvántartással rendelkezik minden erdőtulajdonos birtokáról, tevékenységéről, rendszeresen figyelemmel kíséri tevékenységüket, aktívan részt vállal a gazdálkodás folyamán felmerülő problémák megoldásában. Képviselőjének a tulajdonossal való kapcsolattartása személyes jellegű, nélkülözi a hivatali formalitást.

A tanácsadást a kamara sokoldalúan szervezi, például bemutató jellegű kirándulást szervez tanulmányi erdőbe. A gazdálkodók a program keretében útmutató füzetet kapnak, ennek segítségével állomásról állomásra végigkísérhetik a telepített erdők helyzetét. A helyszíni bejárásnál a kamara erdőmérnök képviselője az egyes állomáshelyeken a faállományt bemutatja, a gazdálkodás módjáról kérdéseket intézhetnek hozzá.

A tapasztalatcsere célja, hogy a tulajdonos a szerzett ismeretek alapján a legcélszerűbb erdőgazdálkodást tudja megvalósítani.

A mező- és erdőgazdasági kamara jelentős szerepet vállal a gazdálkodói hitelfelvételeknél, közvetít a bankokhoz, bekapcsolódik az állami támogatások minisztériumi elbírálása ügyében. A minisztériumhoz intézett támogatási kérelmeket véleményével látja el, és a kapott támogatás felhasználásának ellenőrzésében jelentős szerepet tölt be; ez utóbbi feladat ellátása meghaladja a minisztérium kapacitását.

A mező- és erdőgazdasági kamarák csúcscsörve, követve jelenleg is a hagyományokat, Elnöki Konferencia néven működik. Működésének jellemző meghatározója az érdekek egyensúlyozása, célja elősegíteni a mezőgazdaság és az erdőszet fejlődését, úgy képviselni érdekeiket, hogy megfeleljenek a nemzetgazdasági célkitűzéseknek.

Fő feladatai közé tartozik:

— a mező- és erdőgazdasági kamarák tevékenységének koordinálása;

— a mező- és erdőgazdasági kamarák összehangolt közös képviselői ellátása az osztrák intézményeknél — a parlamentnél, a minisztériumoknál, más foglalkozási ágak képviselőinél, pl. a munkáskamaránál, a kereskedelmi kamaránál, a szakszervezeteknél — stb.

Az Elnöki Konferencia ugyanakkor minden olyan feladatot ellát, amely a többi kamarára is érvényes, pl. foglalkozik a kamarai tagok képzésével, előmozdítja a mező- és az erdőgazdasági termékek értékesítését stb. Az Elnöki Konferencia elsősorban azokkal a pártokkal épít ki szorosabb kapcsolatot, amelyek a mező- és erdőgazdasági tevékenység irányában nagyobb érdeklődést mutatnak.

A mező- és erdőgazdasági kamarák érdekképviselőin kívül nem kötelező jellegű tagsággal működnek egyéb érdekképviselői szervek is, így például az Osztrák Mező- és Erdőgazdasági Üzemek Főszövetsége, amely elsősorban az 50 ha feletti földterülettel rendelkező, ún. nagyüzemek önkéntes érdekképviselői szerve. A főszövetség jelenleg több mint húsz szervezetnél rendelkezik tagsággal, beleértve az Osztrák Erdészeti Egyesületet és egyes tartományi vadászszövetségeket is. Az elmúlt évben jelentős közvetítő szerepet vállalt a szövetség az erdőpusztulás — tölgypusztulás — ügyében, az érintett minisztériumoknál fokozta közvetítő szerepét. A főszövetség sajtóosztályának a célja, hogy a gazdasággal és környezetvédelemmel foglalkozó sajtóval a kapcsolatokat erősítse a mező- és erdőgazdasági üzemek érdekében. Ez egy részről személyes kapcsolattartást jelent, más részről a sajtókiadványokon keresztül a főszövetség tagjai aktuális problémáinak gondozását.

Minden érdekképviselői munka célja a gazdálkodásban a munkák racionalizálása, a termelés minőségi és mennyiségi javítása, mindezt a tanácsadás, képzés, támogatás eszközeivel segíteni.

A Szovjetunió erdőgazdaságának fejlesztésére 2005-ig szóló új irányelveket dolgoztak ki. Ennek főbb tételei a szövetségi erdőszeti miniszter közlése szerint így foglalhatók össze:

Valamennyi erdőt — osztársadalmi érdekből — egy főhatóság kezébe kell venni, ez adhat bérbe egyes részeket más szervezet részére — különleges érdekből.

A szigorúan adminisztratív és a munka minőségét figyelmen kívül hagyó kezelés ártott a fejlődésnek, így az önfinanszírozás rendszerére terveznek áttérni, s ebben nem a nyereségnövelés, hanem a végeredmény fokozása, az éves termelési feladatok jó végrehajtása a cél, amit az erdőrendezés szervei bírálnak el. A költségeket az államháztartás viseli, amibe az erdőhasználat utáni járulékok befolyanak. Külön alap képződik a kitermelő üzemek erdőszítési kauciójából. Ezt eredményes felújulás esetében kapják vissza.

Az erdőszet többé nem csupán végrehajtója a gazdaságpolitikának, aki csak a kitermelés fokozásával törődik, tevékenységének jövőndő alapja az erdő állapotának javításáért való teljes körű felelősség. Ezt szervezési és pszichológiai eszközökkel kell elérni.

A fahasználati szabályokat a 30-as évektől kezdődően folyamatosan megsértették, a túlteljesítéseket a közeli fenyvesek kitermelésével, a lombosok elhagyásával hozták és ezzel elszegényítették a fajajösszetételt, csökkentették a növedéket. A jövőben a tartamosság a vezérelv és ezen túlmenően különböző véderdő-kategóriákat kell felállítani, hogy az erdő minél előbb fejthesse ki védőhatását.

A kitermelési, szállítási és feldolgozási veszteségek csökkentése különleges jelentőségű. A kitermelő üzemeknél elkerülhetetlen a lágylombos fajok értékesítésének

ösztönzése. Korlátozottan, de be kell vezetni a helyi értékesítést az eddig nem hasznosított fa hasznosítására. A nagymértékű előhasználati lehetőségeket a jövőben csökkentő kitermelésű régiók megsegítésére kell fordítani, de mindenképp el kell kerülni az ilyen állományok „kirablását”.

A jobb erdőgazdasági szerkezet kialakításához az erdőrendezés fogja a legnagyobb segítséget nyújtani. Az erdőszetlő a megnövekedett feladataira tekintettel nagyobb önállóságot fog követelni, de ezek ellátására tudományosan kidolgozott útmutatókat, norma- és szabálykatalógusokat fog számára készíteni.

Az új erdőgazdaságpolitikának jelentős része marad a telepítés és az erdőterületek felújítása. Ehhez meg kell szervezni a szaporítóanyag termelését, minőségileg magas értékű szaporítóanyag megfelelő mennyiségű előállítását. Nélkülözhetetlen ebben az üzemek egységes magtermelése, kellő magtermelő plantázs és csemetekerti hálózat kialakítása. A mesterséges felújításra váró területeknek 1995-ig 25%-át, 2005-re már 50%-át szelektált minőségű anyaggal kell ellátni. Különös figyelmet kell szentelni a cirbolyafenyőnek (*P. sibirica*). Fontos részfeladat a konténer-csemetenevelés bevezetése és elterjesztése, a következő 10, 15 év alatt ezt évi 200–250 millió darabra kell felfuttatni.

Nem maradhat el a kellő védelem sem. Ebben is elsőseget élvez a földi és repülőgépes figyelőszolgálat, az előrejelzés, a biológiai védekezés, regionális ellenőrzőszolgálat.

Megítélésük szerint ezeknek a követése kivezetheti az ország erdőgazdaságát hátrányos helyzetéből és Nyugat-Európával azonos szintre emelheti.

(AFZ 1990. 43–44. Ref.: Jérôme R.)

HOVÁ TARTOZ(Z)UNK?

Úgy érzem, hogy a fenti kérdés feltevése napjainkban nem időszerű, szakmai körökben azonban még néhány hónappal ezelőtt is beszédtema volt és maga a gondolat egyaránt szerepelt a szakma egyik „veszélyforrása” és „mentőöve”-ként. Lapunk hasábjain nem az ezzel kapcsolatos véleményemet kívánom megfogalmazni és nem is valamiféle előrejelzést „kitalálni”, csupán a történeteket szeretném feltárni. Munkaköreimnél fogva ugyanis valamennyi ezzel kapcsolatos kezdeményezést megismertem, a tárgyalásokon részt vettem, vagy azokhoz szakmai anyagokat készítettem. Az ezzel kapcsolatos tárgyalások, illetve előterjesztések írott anyagait (több volt a szóbeli) tudtommal ugyan soha nem nyilvánították titkossá, azok mégsem kerültek nyilvánosságra, a szóbeszéd pedig gyakran nem fedte a tényeket.

Ismereteim szerint az erdészeti szervezetnek illetve e szervezet bizonyos részeinek a természetvédelmi, a környezetvédelmi, s végül az előbbieknek a vízügyi szervezettel való teljes vagy részleges összevonása hivatalosan négy esetben volt napirenden.

Első ízben a hetvenes évek derekán (1974–1977 között) a MÉM illetékesei a volt Országos Természetvédelmi Hivatal elnökének (e sorok írójának) több esetben felvetették az akkori öt állami erdő- és vadgazdaság, esetleg a Pilisi Parkerdőgazdaság átadását. Indoklás: a MÉM szervezetéből ezeket a gazdaságokat

(nyilvánvalóan a közismert vadásztatási gondok miatt) át kívánták telepíteni a Kormányórság felügyelete alá. A MÉM szakmailag illetékes vezetői — ezt elkerülendő — kedvezőbbnek látták volna a természetvédelmi szervezettel való fúziót. A hivatal elnökének véleménye: ha ilyen döntés születik, azt tudomásul veszi, de ő maga ilyen kezdeményezést nem tesz.

Bevallott aggályok: nem szerencsés az erdészet egységének megbontása; egy ilyen lépést az erdész–közvélemény ellenszenvvel fogadna; elterelné a figyelmet a hivatal alapfeladatáról: a természetvédelemről.

Be nem vallott aggályok: a vadászati lobby elfoglalta volna a természetvédelem fellegrárát; elkerülhetetlen és nem kívánatos szakmai, személyi és szervezeti változások következhetnek volna be.

A MÉM (erdész–vadász) illetékeseinek ellenérveik közül kettőt célszerű megemlíteni: a hivatal (illetve a természetvédelem) pénzügyi helyzetének jelentős javulása (ami valóban kecsegtető volt); nem kell törődni az erdészet egységének megbontásával (és az ezzel kapcsolatos szakmai megnyilvánulásokkal), hiszen amikor a MÉM kereken százezer hektár erdőterületet átadott a HM-nek, a szakmai közvélemény teljesen passzív maradt. Egyébként is, az erdő és a vad sokkal közelebb áll a természetvédelemhez, mint a honvédelemhez, vagy a kormányórsághoz.



Másodszor 1980–1982 között az Országos Környezet- és Természetvédelmi Hivatalhoz érkeztek hasonló megkeresések, de akkor a MÉM háttérben maradt, a tárgyalásokat az Egyetértés Vadásztársaság kezdeményezte és folytatta le. Az előbbiekhöz hasonlóan ez a kezdeményezés is „eredmény” nélkül fejeződött be.

A harmadik, egyben a legkonkrétabb elképzelést és javaslatot 1988-ban, közvetlenül a Környezetvédelmi és Vízgazdálkodási Minisztérium megalakulása után, felső utasításra dolgoztuk ki. Ennek lényeges pontjai:

A. Az erdészeti ágazat MÉM-ből való áttelepítésének indokai:

— az erdészeti ágazat „legfelső” szakmai vezetésének permanensen (negyven éve fennálló) dilettáns volta (az ágazat első számú vezetője *Barlai Ervin* óta nem volt szakember);

— az erdészeti szervezet a MÉM-en belül fokozatosan veszített súlyából és folyamatosan leértékelődik;

— néhány újságcikk, a szakmai széthúzás és a KNEB vizsgálat az erdészet tekintélyét annyira megtépázta, hogy azt ugyanannál a tárcánál nehéz lenne visszanyerni, így pedig fennáll a további degradáció veszélye (pl. a hivatalból főosztály);

— a „SIKERÁGAZAT” szemlélet kimondottan erdőellenes, az csak napi kereskedelmi és pénzügyi szempontokat, az erdőgazdaságok vezéreinek meggazdagodását és egyes személyek presztízsét szolgálja;

— az erdőgazdaságok nagyhatalmú egyszemélyi vezetőinek zöme az erdőt saját tulajdonának tekinti, de azzal mégsem tulajdonos módjára bánik;

— elviselhetetlen az erdőt pusztító vadkár, de a vadászati lobby a MÉM keretein belül, annak elkorumpálódása miatt már nem iktatható ki;

— az erdőben a rablógazdálkodás jelei mutatkoznak, illetve annak veszélye áll fenn, ami a közvéleményt egyre jobban nyugtalanítja;

— szétzilálták az egykor erős és egységes erdőrendezőseket és folyamatosan gyengítik az erdőfelügyelőseket;

— az erdészeti ágazat befelé fordult, magába zárkózott, társadalmi kapcsolatai rosszak és ezen csak a környezet- és természetvédelem kedvező imázsa tud segíteni;

— a környezet- és természetvédelmet irányító tárca a hosszútávú, össztársadalmi érdekeket jobban tudja érvényesíteni, mint a napi politikai érdekeknek kiszolgáltató MÉM;

— a környezetvédelmi tárcánál automatikusan megszüntethető lenne az erdőgazdaságok „iparvállalat”-szerű jellege és gazdálkodási rendje, ami a problémák egyik okozója és melegágya;

— az erdő hasznát a faipar és más, erdőnkívüli létesítmények, illetve érdekeltségek fölőzik le és élük föl, közben az erdészet elszegényedik, az erdei utak leromlanak, az erdészházakat elkótyavetyélik;

— a természet, a víz és az erdő egységes egészet képez és a környezet ezen elemeinek egymáshoz jóval

több közük van, mint például az erdőnek a húsiparhoz, a tejiparhoz vagy a növényolajiparhoz (amelyekkel a MÉM keretein belül egy szervezetben tevékenykedik);

— az erdészetnek a természetvédelemmel való hagyományos kapcsolata egy szervezeten belül ismét helyreállítható lenne;

— az erdészet akkor élte fénykorát, amikor kikerült a mezőgazdaság gyámködés alá.

B. Az erdészetnek a MÉM-en belül való működése mellett szóló érvek:

Leírva, illetve megtárgyalva

— Hagyománytisztelet. Az államerdészet fennállásának 110 éve alatt 13 év kivételével (amikor önállóan működött) mindig a mezőgazdasági (földművelésügyi) kormányzat része volt, önállóságra (most) nincs remény.

— Az erdészet előtt álló egyik legfontosabb feladat az ezredfordulóra a korábban jóváhagyott 150 ezer ha új erdőtelepítés megvalósítása. Az államerdészetnek nincs erdőtelepítésre váró üres területe, ezért e feladat túlnyomó hányada a mezőgazdasági szektorban (a termelőszövetkezetekben és az állami gazdaságokban) lesz megvalósítható. Így a MÉM „házon belül” ennek jobb gazdája lehet, mint az „idegen”, felkészületlen és „földnélküli” KVM, amely saját feladatainak sem képes eleget tenni.

— Ha az erdőgazdasági vállalatok átkerülnek a környezetvédelmi tárcához, azokkal egy sor környezet-szennyező tevékenység is átkerül (ami támadási felület), márpedig az erdőgazdaságok és az azok keretein belül működő szennyező üzemek leválasztása hosszabb időt venne igénybe, amit az átvétel előtt kellene végrehajtani.

— A termelőszövetkezeti és állami gazdasági erdőknek mindenképpen a MÉM keretein belül kell maradniuk, így az erdőterület két minisztérium között horizontálisan is megoszlaná (az ellenérv szerint ez nem lehet akadály, hiszen az egységet a HM már korábban megbontotta, amit az erdészet nem kifogásolt).

— Az erdészetnél lévő hibák következetes szakmai tevékenységgel, személyi cserékkel és az erdőfelügyelet tekintélyének visszaállításával a MÉM keretein belül is orvosolhatók.

— Az erdészet egységének további megbontását a szakmai közvélemény rossz néven venné.

— A jelenleg érvényes közigazdasági szabályzók érvényessége esetén a KVM sem tudna lényeges változtatást elérni.

— A számos gonddal küszködő erdészeti ágazatot a MÉM keretein belül kellene rendbe tenni és tiszta lappal átvenni, akkor viszont már nem lenne rá indok.

— Az átszervezés és az erdészettel-vadászattal való foglalatosság elterelné a figyelmet a sokkal fontosabb és ugyancsak megoldatlan környezetvédelmi problémákról.

Csak szóban megfogalmazva

— Fennáll annak a veszélye, hogy a vízügy ugyanúgy agyonnyomná az erdészeti ágazatot, mint ahogy ezt a mezőgazdaság is teszi. A mezőgazdasági túlsúly helyett bekövetkezhet egy — talán még veszélyesebb — vízügyi túlsúly.

— A jól kiépített (csak rosszul működő) erdészeti igazgatási szervezetet (pl. az erdőfelügyelőségeket) a vízügy saját képére átalakítaná és saját szervezetébe olvasztaná (ezt a környezet- és természetvédelmi szervekhez hasonlóan már ki is dolgozta), ami a jelenlegi helyzeten nem javítana, hanem kimondottan rontana (hiszen a MÉM bármennyire is legyengítette az erdőfelügyelőségeket, de nem akarta azokat pl. a lötenyésztési felügyelőséggel vagy a földhivatalokkal összevonni).

Csak szűk körben merült fel

— A „vadászati maffia” magatartásán az erdészet átvétele nem tudna változtatni, hiszen az tárcák fölötti hatalmasságokból tevődik össze.

A *negyedik*, eléggé vérszegény és rosszul előkészített kezdeményezés 1990 tavaszán a MÉM-nek Földművelődésügyi Minisztériummá való elkeresztelése után történt. Ez a korábbi elképzelések felmelegítésén túl abban tért el attól, hogy elképzelhetőnek tartotta csupán az erdőrendezés-erdőfelügyelet, valamint az FM hatáskörébe tartozó, de igazán soha el nem látott élővilágvédelem átadását, illetve átvételét is.

Az első három elképzeléshez hasonlóan ez a kezdeményezés is meddő maradt. Mivel a KVM és annak jogelődjei az erdőfelügyelet elkülönített átvételét soha nem vették komolyan, a MÉM-ről viszont mindenképpen le akarták választani, felmerült a szervezetnek a Belügyminisztériumhoz, a Központi Népi Ellenőrzési Bizottsághoz, esetleg más országos hatáskörű szervezethez való csatolásának bizarr gondolata is. Elképzelhetőnek tűnt egy, a Bányaműszaki Főfelügyelőséghez hasonló független szervezet létrehozása (esetleg a KVM alatt).

Eddig a történet.

* * *

A szerző utólagos megjegyzései:

— Az erdészeti ágazat hovatartozását akkor kellene alaposan megvizsgálni és végiggondolni, amikor ez a kérdés nincs napirenden, így a szakmai elgondolásokat nem téríthetik el tisztességes, vagy sanda napi politikai, személyi és szervezeti megfontolások.

Kérdések:

Miből gondolja az OEE tisztelt választmánya, hogy minden erdészeti tevékenységet „csak egy tárcán belül lehet jól gyakorolni” (OEE állásfoglalás 1990. június 19. – 4/a pont), amikor

— ennek az ellenkezőjét még soha nem lehetett kipróbálni, mivel az államerdészeti szervezet létrehozása (111 év) óta mindig egy tárcához tartozott;

— az egész szaksajtó és a napisajtó egy része évek óta azzal van tele, hogy az a bizonyos „egy tárcá” az erdészeti tevékenységet eddig nem a legmagasabb, de még csak nem is az elvárható színvonalon gyakorolta;

— az erdészeti és vadászati igazgatás szintén egy tárcá irányítása alatt áll, mégsem lehet ráfogni, hogy az együttműködés harmónikus lenne és annak eredménye „jó gyakorlatra” vallana;

— az erdőfelügyelet (amelynek a szakma lelkiismeretének kellene lennie) tekintélyét „egy tárcá”, sőt azon belül „egy hivatal” gyengítette meg.

Inkább a személyekben keresendő a hiba gyökere, hiszen a letűnt rendszer fénykorában is voltak kiváló eredmények (erdőterület-növelés, élőfakészlet-gyapodás, erdőszerkezet-javítás, erdeiút-építés, erdész-ház-építés, erdőtervkészítés, erdőfelügyelet) és annak hanyatló szakaszában is dilettantizmus, szakszerűtlenség, szűklátókörűség, „rablógazdálkodás”, vadkár stb., mindezek „egy tárcán” belül.

Esetleges félreértések elkerülése végett rögzítem, hogy sohasem voltam a szakma megosztásának híve (állásfoglalásaim annak megakadályozásához szerény mértékben hozzá is járulhattak), de több olyan szervezetet ismertem meg, amelyben az erdőfelügyeletet és ezen keresztül az egész erdőgazdálkodást intelligensebben irányították volna, mint azt „egy tárcáék”-nál tették, ahol például a nagy átalakulás utáni első intézkedések a következők voltak:

— negyvenhárom év után először az erdészet legfőbb irányító személyét döntéshozó rangjától (államtitkár, államtitkár-helyettes, főigazgató, hivatalvezető, miniszterhelyettes stb.) megfosztották és a vezetést

— végrehajtói (főosztályvezetői) szintre süllyesztették, ahol csak előkészítésről és végrehajtásról lehet szó,

— az erdészet és a vadászat irányítását szétválasztották,

— az erdészetet irányító (döntéshozó) vezetők (miniszter, államtitkár, államtitkár-helyettes) között egyetlen erdészeti végzettségű szakember sincs (a főosztályvezetők eddig is szakemberek voltak, méghozzá jóval többen, mint ma);

— az erdőfelügyelőségeknek a megyei földművelésügyi hivatalokba történő beolvasztását nem vetették el véglegesen, csak elhalasztották,

— a minisztérium felzárkózott a „jó, öreg, bevált” FM házirendhez, mely szerint a minisztériumba nem azokat nevezték ki, akik arra a legalkalmasabbak lennének, hanem akik közel laknak és nem kell nekik lakást adni.

Mindezek ellenkezője pedig (a lakást kivéve) nem kerülne pénzbe, vagyis egy ennél jobb állapot kialakításának nem anyagi, hanem kimondottan szemléleti okai vannak. Eddig az elképzelések megfogalmazásán és a nyilatkozatokon kívül semmiféle előrelépés nem történt, visszafelé viszont már jónéhányat léptünk.

Rakoncay Zoltán
erdőmérnök

DR. GHIMESSY LÁSZLÓ

Az 1990. évi erdőtüzek

Az elmúlt esztendő szomorú rekorddal zárult: erdeinkben az elmúlt 21 év legtöbb, legnagyobb kiterjedésű és legnagyobb károsítású erdőtüzei fordultak elő. Hazánk valamennyi erdejére kiterjedő, egységes elvek szerint felmért és értékelt adatok sajnos nem állnak rendelkezésemre, de ismerem az Állami Biztosítónál biztosított mezőgazdasági nagyüzemek 463 203 ha kiterjedésű erdőterületén keletkezett, egységes szakmai utasítás alapján felmért tűzkárok területének nagyságát. *Ez 1 512,9 ha-t tett ki.* A kiváltó okok két tényezőre vezethetők vissza:

- az 1990. évi, az egész tenyészeti időszakra kiterjedő rendkívüli szárazságra, és
- a lakosság fegyelmetlenségére, továbbá — sajnos néhány nagy kiterjedésű erdőtűz esetén — szándékos gyújtogatásra.

Olyan megyékben is előfordultak nagy kiterjedésű és

nagy értéket pusztító erdőtüzek, ahol hosszú éveken át nem, vagy csak jelentéktelen tüzek voltak. Az országosan elrendelt tűzgyújtási tilalom nem sokat használt. Sajnos a tilalom megszegőit sem büntették kellőképpen, sőt az év folyamán felderített néhány károkozó büntetése is elmaradt a közkegyelmi törvény kihirdetését követően. *Erdeink gyakorlatilag védtelenek a tűzkárokozókkal szemben!* Ez nemcsak az idei évnek, hanem annak a hosszú két évtizednek is a tapasztalata, amelyet az Állami Biztosítónál az erdők tűzkárainak rendezésével és központi irányításával eltöltöttem. *Azonnal tenni kell valamit!*

Ez az év annyiban különbözött a korábbi, 1986-os rendkívüli tűzkáros évtől, hogy a gyakorlatilag csapadékmentes nyáron és ősszel is igen sok erdőtűz keletkezett. Több esetben a tarlókon gyulladt tüzek terjedtek át a szomszédos erdőkre. Általában a május, június



hónapokban kizöldellő lágy szárú növényzet véget vet a tűzkároknek, de ez 1990-ben nem történt meg. Számszerűen azt jelentette ez, hogy az ÁB megyei igazgatóságainak június végi jelentéseiben 1005,8 ha erdőtűz szerepelt, és kerekén 500 ha-t tettek ki a nyári és őszi erdőtűzek.

Az *ábrán* feltüntettem az egyes megyékben keletkezett erdőtűzkárok alakulását a lombos és fenyőerdőkben. A jelentésekben bekértük a három nagy korcsoportban — befejezetlen erdősítések, tisztítási, valamint gyérítési és véghasználati korú állományokban — rendezett tűzkárok területi megoszlását is. E szerint:

a lombos állományoknál

— a befejezetlen erdősítésekben 129 tűzkár 448,9 ha,

— a tisztítási korú állományokban 84 tűzkár 272,7 ha,

— a gyérítési és véghasználati korú erdőkben 66 tűzkár 420,7 ha,

a fenyőállományoknál

— a befejezetlen erdősítésekben 32 tűzkár 69,1 ha,

— a tisztítási korú állományokban 79 tűzkár 212,2 ha,

— gyérítési és véghasználati korú erdőkben 32 tűzkár 88,3 ha tűz kárrendezése történt meg.

Ezek az adatok akkor válnak igazán érthetővé, ha az erdőtűzkárok értékelési rendszerét és elméleti alapjait is ismertetem:

— A befejezetlen erdősítésekben a tűz a fenyőállományokat teljesen elpusztítja;

a lombos állományokban csak akkor okoz állománykipusztulást kárt, ha a csemeték gyökfője mélyen kiég (gödörös talaj-előkészítős, és mély fekvésű, igen nagy tömegű lágy szárú növényzet esetén) a nyárasok, az egeresek, a tölgy és a cser, valamint az egyéb keménylombos állományok általában visszavágással megmenthetők.

— A tisztítási korú állományokban a tűz a fenyők esetén teljes állománykipusztulást okoz;

a lombos állományokban a törzsek általában körkörösön megégnak, s bár a szíjácsban a gyökérzet még szállítja a vizet és tápanyagokat a lombozatba, az elhalt kéreg már megakadályozza az asszimilációs és a gyökérzetet tápláló anyagok szállítását, aminek következtében az — kimerítve tartalék tápanyagait — elpusztul, s vele együtt az egész állomány. (Ha a tüzet követően rövid időn belül az állományt visszavágják, a tartalék tápanyagokból a fák még új hajtásokat tudnak nevelni, s így azok megmenthetők.)

— A gyérítési és véghasználati korú állományokban a tűz az élő sejtrétegeket elpusztítja. Az elhalás már 52–58°C-on bekövetkezik a hánccs- és kambiumsejtekénél. Ezt a károsítást a fák jelentős minőségi, élettani (ellenállóképesség csökkenése) és növedékcsökkenés nélkül nem tudják túlélni. Túlélésre csak azok a fafajok

képesek, amelyeknek a gesztjében jelentős mennyiségű konzerválóanyag van. Vizsgálataim szerint a természetes kéregpedések alatti hőszigetelő kéregréteg vastagsága általában 1 mm alatt van, amit jelentősen csökkent annak víztartalma. Ezen a téren a legérzékenyebbek a nemesnyárasok, ahol a kormozódás felett még 50–70 cm-rel is elhal a kéreg. A fenyőkénél a hőhatásra felhíguló gyanta a hánccs rész edényfalát eltömi, s így az alatta lévő gyökérrész elhal. Tapasztalataim szerint a tűzzel szemben legellenállóbb a cser, a szürke nyár és a nyír. Teljesen egyértelmű a károsítás a koronátüzeknél. A legyengült fák a másodlagos károsítások gócaivá válnak. Ez különösen érvényes a fenyőkre, ahol a különböző fajtájú kéregszűk néhány hónap alatt oly tömegesen szaporodnak el, hogy a fákról a kéreg leválik. A szomszédos állományok fokozott veszélyére tekintettel *a sérült állományt a tüzet követően a legrövidebb idő alatt ki kell termelni, és azt vagy meg kell semmisíteni, vagy eltávolítani. Ezt az elvet a tisztítási korú állományoknál is meg kell tartani.*

A tűz élettani hatásainak rövid elemzését követően tekintsük át az ÁB által kidolgozott értékelési rendszert. A befejezetlen erdősítések esetén:

— az elpusztult csemeték száma alapján meghatározott redukált területet az adott célállomány-típusnak megfelelő egységárral,

— a visszavágható csemetéket az ÁB által megállapított egységárral értékeli a biztosító.

A tisztítási korú állományoknál a térítés három rész-összezből áll:

a/ a befejezettségi korig a célállomány és termőhelyi kategória szerint az üzemtervben megállapított termőhelyi kategória szerint az üzemtervben megállapított termőhelyi hektáronkénti növedék-köbméter mennyiségének és az érvényben lévő Országos Erdei Érték- és Árszabályzatban foglalt egységárnak a szorzatából;

b/ a befejezettségi kortól a tűzkár időpontjáig gyorsan növő fafajoknál 10 éves korig hektáronként és évenként 10000 Ft, a lassan növő fafajoknál 20 éves korig hektáronként és évenként 20000 Ft;

c/ a letermelési és megsemmisítési költségeknek az ÁB által meghatározott egységárral történő térítéséből, amely függ

— a fafajcsoporttól (lomb, fenyő),

— az állomány magasságától,

— a tűz mértékétől (csak kambiumsérülés, illetve részleges vagy teljes koronátűz) és

— a lejtési viszonyoktól (lejtős terület esetén 30%-os felár).

— A gyérítési és véghasználati korú állományokban (50, illetve 20 éves kortól):

a térítés alapjául az állományoknak a tűz időpontjára aktualizált bruttó fatömegmennyiségének az Országos Erdei Érték- és Árszabályzatban foglalt fafajok szerinti értéke szolgál.

A tűzkár térítés alapjául a kambiumsérülés magasságának megfelelő értékcsökkenési százalék szolgál, amely a következő: 0–50 cm-ig 10%, 51–100 cm között 20%, 101–150 cm között 30%, 151 cm felett 50%. Ehhez részleges koronatűz esetén további 25%, teljes koronatűz esetén további 50% járul.

Ezenkívül térítésre kerül a kormozódás miatti kitermelési többletköltség, amelynek értéke a kambiumsérülés magasságától, illetve a koronatűz mértékétől függően köbméterenként 25 és 150 Ft közötti. A lejtős területek miatt itt is 30%-os felár számítható fel.

A többi erdőterület tűzkár-nagyság megállapításának metodikáját nem ismerem. Ez a felmérést végző erdészek szakmai és gyakorlati tapasztalatai alapján változó lehet. Sok esetben azt tapasztaltam, hogy a törzssperzselések (kambiumsérülés) által okozott kár későbbi hatásaival nem számolnak. A hivatalos tűzkárjelentésben azt avartűznek minősítik. Az állomány értékvesztése és későbbi pusztulása a korábbi években történt erdőavartűzre vezethető vissza.

Az elmúlt, csaknem két évtizedes megfigyeléseim folyamán nagyon sok ilyen esettel találkoztam. A közeljövőben bevezetésre kerülő „hosszú távú erdővagyon-gazdálkodási rendszer”-nél az avartűzek tényleges következményeit feltétlenül figyelembe kell venni.

Az 1990. évben bekövetkezett tűzkárok országos területi nagyságát a következő megfontolások alapján

azért megpróbálom megbecsülni. Az 1980-as években az Országos Tűzoltó Parancsnokság felkérte az Állami Biztosítót, hogy szakértői a nem biztosított erdőterületeken is értékeljék az erdőtüzkárokat. Így került sor 1986-ban az ilyen területek tűzkárainak meghatározására. Az országos adatok a következők:

a mezőgazdasági nagyüzemek biztosított erdőterülete	512 000 ha,
a károk területe	1 111 ha,
a nem biztosított erdők területe	1 100 000 ha,
az ÁB által felmért károk területe	699 ha

Ezeket a területeket az 1990-es évekre kivételve a következő értékeket kapjuk:

a mezőgazdasági nagyüzemek területén (512000 ha-ra) a tűzkár	1 672 ha,
a többi erdőterületen (1100000 ha-ra)	788 ha,
összesen	2 450 ha

területű erdőtüzkárral lehet számolnunk, mintegy 100 millió Ft kárértékkel.

Ezek az óriási számok arra figyelmeztetnek, hogy a tűzkárok megelőzésére a magyar erdőgazdálkodásnak az eddiginél sokkal nagyobb gondot kell fordítani, és erre a készülő erdőtörvényben is feltétlenül ki kell térni.

Az erdőművelést állítja tanulmányában egy német uradalmi erdőmester az erdőgazdálkodási tevékenység középpontjába, szemben egy korábbi (1951-es), valamint egy legutóbbi (1990-es) állásfoglalással, amely mindent az erdőgazdaságpolitikából származtat, illetve ide futtat ki. Változtatni kell ezen a hierarchián.

Az erdőművelést kell szolgálja az *erdőrendezés* és *üzemgazdaság*. Fontos volna tudni, hogy mekkora és milyen szerkezetű fakészlet teszi lehetővé legeredményesebben a tartamos erdőgazdálkodást, miként hat a költségmegtakarításra a biológiai automatizáció. Az *erdőhasználat* egyértelműen következménye csak az erdőművelésnek, a feltárás pedig főként ennek szolgálatában áll. Mindkettő szorosan kapcsolódik a műveléshez, de az elsőbbség ezé. Az *erdővédelem* alapvető jelentőségű a középeurópai viszonyok között idegen, elegyetlen faállományokban, de jelentőségét nagyrészt veszteni fogja, amint visszatérnek a természetes erdőalakokhoz, és elhagyják a hosszúfás fakitermelést.

Az eddig említett üzemágakkal egy sorba kívánja helyeztetni a szerző az erdőműveléshez való kapcsolódásában az eddig alapismeretek között szerepelt *termőhelyismeret* és *növekedéstant* (faterméstant), amelyeknek jelentősége nő az elegyes fafajú és korú erdőkben. Érthetetlennek tartja azt, hogy az eddigi rendszerezések egyáltalában nem említik az *erdőtörténetet*. A hosszú termelési időszakokkal dolgozó erdőművelés alig nélkülözheti, mert az állomány keletkezési, fejlődési múltjából fontos következtetéseket vonhatunk le. Legújabbban merül fel a *tájékozódás* fontos erdőgazdasági feladatként, mivel a természetvédelem (környezetvédelem) igényeinek kisterületű erdőrezervátumokkal eleget tenni nem fogunk tudni. A kisterületileg szerveződő, elegyes korú és fafajú, benne kellő mennyiségben meghagyott száradékkal rendelkező természetszerű erdők ennek is eleget fognak tenni.

Lemérhető mindebből, hogy mennyire megrázta a német erdész fejeket is a tavaly tavaszi szélvihar.

(AFZ 1991. 4. Ref.: Jérôme R.)

BIDLÓ ANDRÁS, FARAGÓ SÁNDOR:

Exótatelepítések a Duna–Tisza közti homokterületen

Az ötvenes évek végén, a hatvanas évek elején a kerekegyházi erdészet területén három helyen telepítettek kísérleti céllal exótákat. Ezek az állományok ma már 30 évesek, így fejlődésükből következtetéseket tudunk levonni. A hasonló termőhelyi viszonyok miatt az állományok együtt értékelhetők.

A területre a kontinentális klíma jellemző, ezt jól mutatja a Walter–diagram, amely a Kerekegyháza több, mint 30 éve — azaz a telepítések óta — folyamatosan végzett meteorológiai mérések adatainak felhasználásával készült. Az éves csapadék átlagban 540 mm volt, de 374 mm-es szélső érték is előfordult. Ennél fontosabb a nyári félévben lehullott csapadék mennyisége, amely 306 mm az elmúlt 30 év átlagában. Ebben az esetben a szélső érték 175 mm. Az előforduló hideg telek és forró nyarak nagy veszélyt jelentenek az erdősítésekre, illetve az idősebb exóta állományokra is. Az adatokból is látható, hogy Kerekegyháza és környéke hazánk egyik legszárazabb vidéke, így az erdőtenyészet számára szélsőséget képvisel.

Az előforduló talajok a vizsgálati adatok alapján a gyengén humuszos homoktalajtípusba tartoznak, a felső humuszos szint vastagsága sehol sem haladhatja meg az 50 cm-t. Egyes helyeken eltemetett humuszos szintek találhatóak, nagy részben a telepítés előtti forgatás eredményeként. Ezek a humuszos szintek lényegesen javítják a talaj vízgazdálkodását. A talaj kémhatása bázikus (7,8 – 8,7 pH), a mésztartalom 5 és 26% között mozog. Nagy mésztartalom csak mélyebb rétegekben, 100 cm alatt fordul elő. A mechanikai összetétel alapján a talaj 80–90%–át a finom, illetve a durva homokfrakció alkotja. A legfontosabb három tápanyagot vizsgálva, a területek nitrogénben közepesen, foszforban és káliumban igen gyengén ellátottak.

A telepítéseket a Kunpeszér 8 B erdőrészletben, 1957–ben kezdték meg, ahol már a 30–as években ültetett virginiai boróka (*Juniperus virginiana* L.), kései-meggy (*Padus serotina* [Ehrh.] Borkh.) és duglászfenyő (*Pseudotsuga menziesii* [Mirb.] Franco.) csoportok is előfordultak. Mintegy 35 fajt, legnagyobb részben Szombathely–Kámonból származó csemetét ültettek el 45x45 cm-es hálózatban bekerítés és mélyforgats után. Kunadacs 23 E erdőrészletben az ültetést 5 fafajjal 1x1 m-es hálózatban 1962/63 tavaszán végezték. A parcellák kijelölésekor figyelembe vették a domborzati viszonyokat,

így ezek egy–egy homoki termőhelyláncon futnak végig (lábazati, felmenő oldal, tetőrész, lemenő oldal és tekdő).



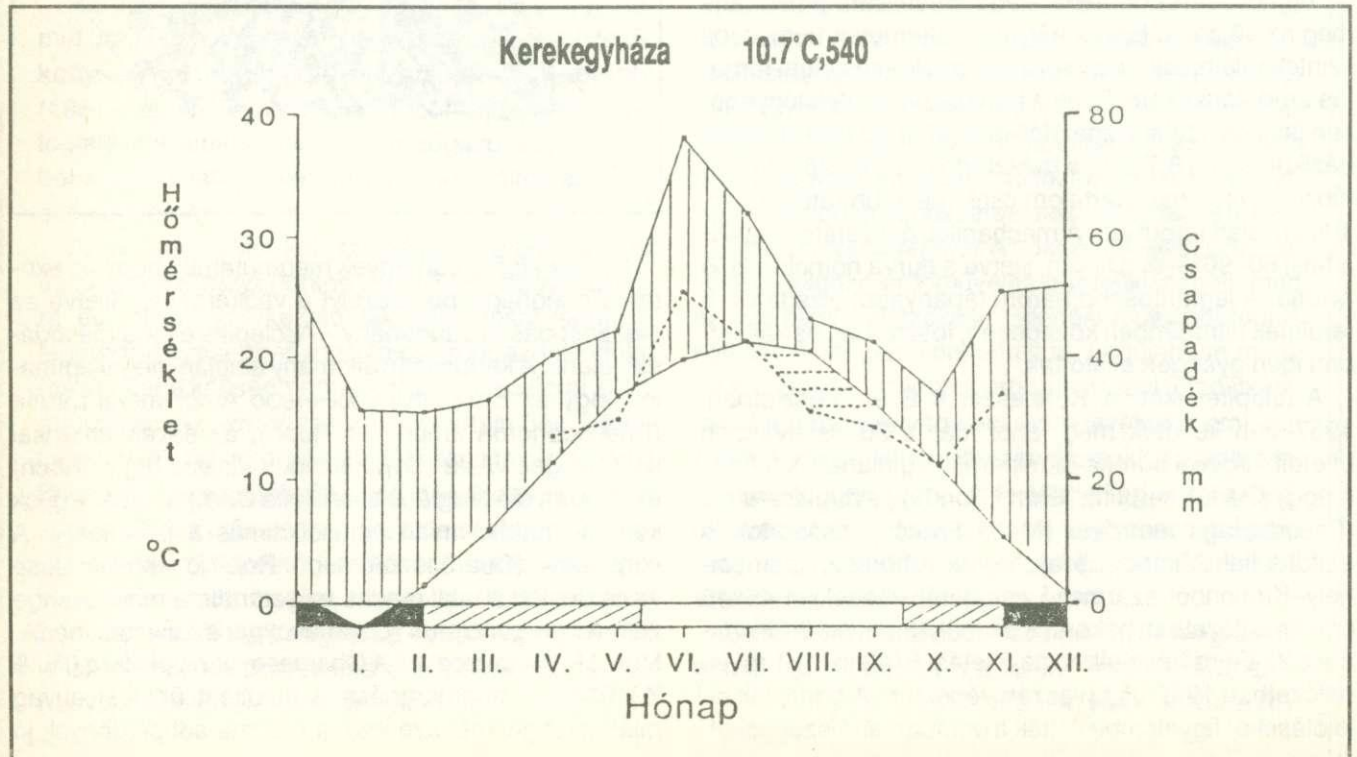
Már az első eredmények megmutatták, hogy az exótákra a legnagyobb veszélyt a vadkárosítás, illetve az elgazosodás (a vaddohány – *Asclepias* elhatalmasodása) jelenti. A kunpeszéri állomány alapján megállapítható, hogy az Észak–Kínából eredő Amur menti parafa (*Phellodendron amurense* Rupr.), az észak–amerikai közönséges vasfa (*Gymnocladus dioica* [L.] K. Koch) és a japán dió (*Juglans ailantifolia* Carr.) a késői fagyok károsító hatása miatt nem alkalmas a telepítésre. A vöröstölgy (*Quercus rubra* du Roi.) jó növekedése valószínűleg a talaj magas mésztartalma miatt gyenge volt. Az oregonciprus (*Chamaecyparis lawsoniana* [A. Murr.] Parl. 'galuca' és a *Chamaecyparis pisifera* [S. & Z.] ENDL.) megmaradása a befülledt ültetési anyag miatt gyenge volt, azonban a megmaradt példányok jó

növekedést mutatnak és Kunadacson jelenleg kisebb csoportokat alkotnak. Az oregonciprus ma már eléri a 7 m-es magasságot és a 9 cm-es átmérőt. Az 1935-ben Kunpeszérre telepített fekete dió (*Juglans nigra* L.) magassági és vastagsági növedéke nem kielégítő és gyenge az egészségi állapota is. A kései meggy, a Sopronból származó turkesztáni szil (*Ulmus pumila* L.) és a virginiai boróka jó növekedést mutatott; az utóbbi kettő nem volt érzékeny a termőhelyi különbségekre sem. A vörösfenyők közül az európai vörösfenyő (*Larix decidua* Mill.) és a japán vörösfenyő (*Larix leptolepis* [S. & Z.] Gord.) kedvezőbb képet mutat, mint a szibériai vörösfenyő (*Larix sibirica* Ledeb.), előzőek ma már elérik a 22 cm-es átmérőt és a 16 m-es magasságot, illetve a 18 cm-es átmérőt. Már az első értékelések alapján és jelenleg is a legkedvezőbb képet a kínai származású erdeifenyő (*Pinus silvestris* L.) mutatja. Magassága eléri a 16 m-t és az átmérője a 18 cm-t, ugyanakkor előnyös a formája is, vékony, merőleges oldalágai és kedvező törzsalakja van.

A harmadik telepítés Kerekegyháza belterületén az ERTI kísérleti állomása körül, hasonló termőhelyi körülmények között, arborétumszerű megoldással történt. Itt csak néhány egyedet ültettek, így legfeljebb egyes fajok klímaturó képességére tudunk következtetni. Parkszerűen fordulnak elő a lucfenyő, az *Abies* fajok, a borókák stb. Külön kiemelés érdemel az Atlasz-cédrus (*Cedrus atlantica* [Endl.] Carr.), amely növekedésével is megállja a helyét. A „kis arborétum” esztétikailag is jelentős értéket képvisel, és a környéken már mások is követték exóta fajok ültetésével a példát.

A három telepítést vizsgálva megállapíthatjuk, hogy ilyen, az erdőtenyészet szempontjából szélsőséges termőhelyen is van helye egyes exotáknak, de fokozott figyelmet kell fordítani a vadveszély elhárítására és a fiatalkori ápolásokra. A 45x45 cm-es ültetési hálózat túl kicsi volt, ennél mind erdőművelési, mind gazdasági szempontból tágabb hálózat alkalmazása célszerű. Óvatosan kell a tisztításokat, gyérítéseket végezni, mert erősebb belenyúlás után könnyen hótörött lesz az állomány. Erre különösen az oregonciprus, valamint a simafenyő érzékeny. A telepítéseknél figyelembe kell venni a növekedési viszonyokat, így például sima-, illetve lucfenyőt nem lehet erdeifenyővel elegyítve ültetni, mert az utóbbi a gyorsabb növekedése miatt elnyomja az előbbi kettőt. Ugyanakkor a vörösfenyő versenyképesnek mutatkozott az erdeifenyővel.

A telepítés felhívta a figyelmet a származás fontosságára is, a legjobb eredményt a kínai eredetű erdeifenyő adta. Egyes fafajok pontosabb megítéléséhez további kísérletek szükségesek, azonban a telepítések folyamán olyan származásokkal kell dolgozni, amelyek a helyihez hasonló termőhelyi körülmények közül erednek, még ha nem is ezek adják a legnagyobb növedéket, de stabilabb állományt képeznek. Az eddigi eredmények alapján a kínai származású erdeifenyőn kívül, más fajt nem tudunk nagyobb területű telepítésre javasolni. Ugyanakkor tájlesztéikai szempontból ezen a vidéken is nagy jelentősége van az exotáknak, különösen az exóta fenyőknek, és el kell kerülni a nem idevaló, nem szárazságtűrő fajok ültetését, mert azok csak sínylődnek ezen a termőhelyen.



BORDÁCS SÁNDOR

Új tudományos érdekesség, vagy segítség az erdészek számára?

Gélelektroforézis–vizsgálatok az erdészeti kutatásban

Az ember környezetének tárgyait természetesen közeleink, kézzelfoghatónak érzi. De ha ebből a keretből kilép, szokatlanul furcsa lesz minden. Főleg a mikrovilág arányait nehéz megértenünk. Az emberléptékű tudománynak ezért arra kell törekednie, hogy a megfoghatatlant megfoghatóvá, az érzékelhetetlent érzékelhetővé, az elvont tudományos ismereteket emberközelivé tegye. Ilyen terület az örökléstan is, ahol az átörökítés alapegységei, a gének eddig elvontak és megközelíthetetlenek maradtak. Egy új eljárás, a gélelektroforézis segítségével a kérdés megoldódni látszik. Ez a módszer alkalmas a sejtek örökítőanyagának megjelenítésére, arra, hogy a gének világát könnyebben megértsük.

Az eljárás elve

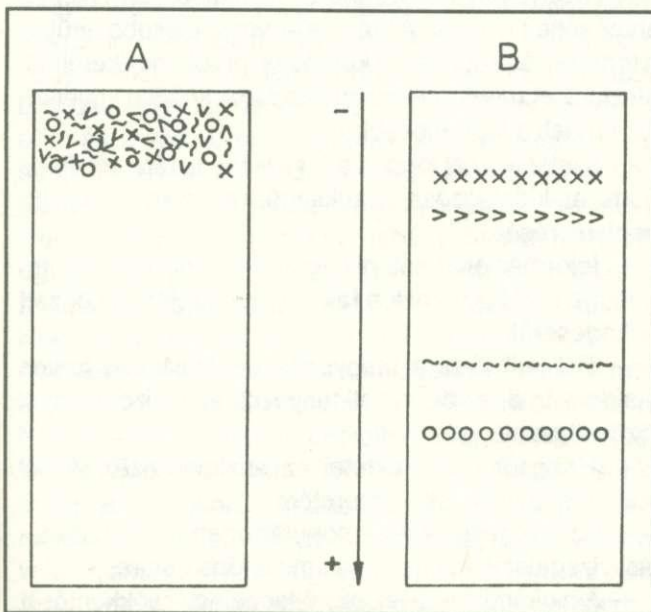
A gélelektroforézis olyan vizsgálati módszer, amelyet nagy molekulású szerves vegyületek szétválasztására használnak. A vizsgálandó anyagmintát gélállapotú, kocsonyás agar, keményítő, vagy újabban poliakrilamid hordozóanyagra viszik, majd a gél elektroforéziskészülékben (ELFO–készülék) egyenáramú feszültség

alá helyezik. Az egymástól eltérő töltésű molekulák az elektromos áram hatására különböző sebességgel elmozdulnak és elválnak, majd bizonyos távolságban lecsapódnak. A szétvált frakciókat festéssel teszik láthatóvá. A megfestett molekulák sávok, vonalak formájában jelentkeznek, amelyek egy vonalkódrendszert alkotnak. Olyasmit, mint az élelmiszereken vagy egyéb iparcikkeken egyre gyakrabban alkalmazott azonosító-kód, amelyen a vonalak vastagsága, száma, helyzete szolgáltatja az információt. De milyen információt nyerünk ezáltal? — tehetjük fel a kérdést.

A gélelektroforézis lehetőséget ad a közel azonos biológiai hatású fehérjék szétválasztására eltérő kémiai szerkezetük és felépítésük, ezért eltérő elektromos töltésük alapján. Az így elkülönített, úgynevezett fehérjeizomer molekulák az élő szervezetek genetikai struktúrájának indikátorai, hiszen a DNS–molekula egy bizonyos szakasza, a gén határozza meg egy adott fehérje szerkezetét. A fehérjeizomerek tulajdonképpen egy adott génhely különböző génváltozatainak, ún. alléljeinek lenyomatát, mondhatnánk „ujjlenyomatát” adják. Gyakorlatilag tehát a fehérjeizomerek láthatóvá tételével a gének sokféleségéről kaphatunk képet. A különböző génváltozatokat, alléleket egyszerűen és pontosan elkülöníthetjük úgy, hogy közben magát a DNS–molekulát, illetve génjeit nem kell vizsgálni. A terméket azonosító vonalkód is mindent elárul a számítógép vagy az értő szakember számára anélkül, hogy magát a dobozt felnyitnánk.

A vizsgálatok módszere, menete

Az erdészeti kutatás az utóbbi években egyre eredményesebben adaptálta a biológia más területein (orvostudomány, növénytermesztés, kertészet stb.) már régóta alkalmazott enzimfehérje–vizsgálati módszereket. Az élő növényi szervezetek szöveteiből, szerveiből kivont *enzimfehérjék* izomerjeit — amelyeket *izoenzimeknek* vagy *izozimeknek* neveznek — a már említett gélelektroforézissel analizálják. A kiértékelést, amelynek folyamán a vonalkódot értelmezik, szabad szemmel, kézzel végzik, de ma már számítógépes programok is segítenek ebben. A számítógép tárolni is tudja az elemzést, így az bármikor reprodukálható és más analízisekkel összehasonlítható. A legújabb műszerek

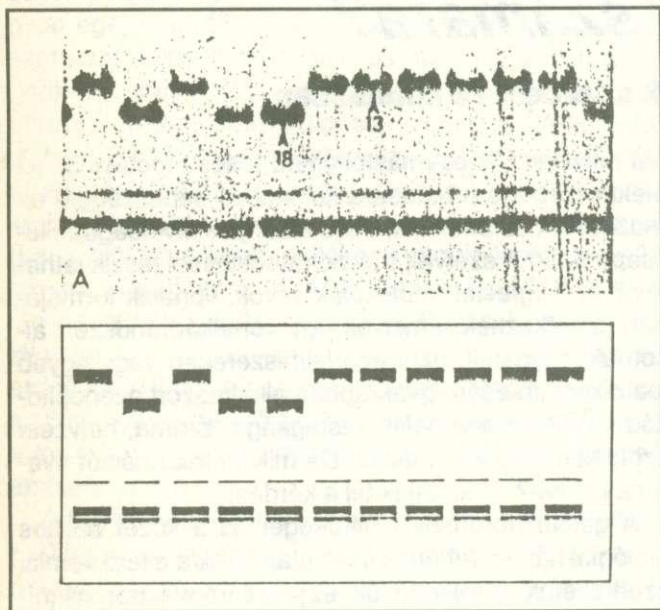


1. ábra.

A gélelektroforézis sematikus ábrája.

Az A helyzetben a vizsgálati minta összetevői rendezetlen állapotban, a B helyzetben az elektroforézis után, elrendeződve láthatók

dig már automatikusan működnek, a géllap elkészítésétől a számítógépes kiértékelésig mindent el tudnak végezni.



2. ábra.

A fénykép és az alatta lévő kiértékelő ábra a japán feketefenyő glutamin-oxálacetát-transzamináz izoenzim képét mutatja. A nyíllal jelzett 13-as és 18-as számok a relatív elmozdulást jelölik, ezek egy génhely két különböző génjére utalnak. Az alsó sávok a kiértékelés szempontjából érdektelenek (S. Shirashi nyomán).

Külföldi eredmények, kutatási irányok

Természetesen egy új kutatási módszer akkor ér valamit, ha azzal új utak nyílnak a gyakorlati problémák megoldására. Az eddigi külföldi erdészeti kutatások kecsesítő eredményeket hoztak. A lehetőség, hogy az élő növény genetikai struktúrájának egy részéről „ujjlenyomatot” vehetünk, szinte magától adta a szaporítóanyag-minősítési, a populációgenetikai, a növénynevelési és az ökológiai kutatásokban való felhasználását. Az eddigi vizsgálatok is főleg ezen irányokban folytak.

A hatósági minősítés, a nemesített fajták, klónok, hibridek biztos elkülönítése, az eredet, a származás igazolása az utóbbi időben égető szükségé vált. Egy-egy fajta, klón tisztaságának védelmére, a garantált minőség biztosítására, a visszaélések elkerülésére sok próbálkozás történt. Az elektroforézis-vizsgálatok ebben nagy segítséget nyújtanak, ha sikerül egy-egy fajta, klón, származás biztos felismerése és elkülönítése egy enzim, esetleg enzimrendszer révén. Többek között így derült fény arra, hogy a magplantázsok nem kívánatos, kívülről érkező virágpor-szennyezése a legtöbb esetben jóval nagyobb, mint azt korábban feltételezték.

Az enzimváltozatosság, az ún. enzimpolimorfizmus mértéke, amelyet ezzel a módszerrel mutatnak ki, felvilágosítást adhat egy populáció, egy faj genetikai változatosságának, sokféleségének mértékéről. A nemesítők számára ez nagyon fontos, mivel a nemesítési munka első szakaszában, a kiválasztáskor a lehető legváltozatosabb alapsokaságból kell az egyedeket kiválogatni. A megfelelő egyedek elkülönítését gyorsabbá és könnyebbé teszi az izoenzim-vizsgálat. De nélkülözhetetlen segítőtárrá vált a nagy genetikai értékű állományok, értékes származások, alfajok populációgenetikai felmérésében, biztos elkülönítő bélyegeik felismerésében. A nemesítési munka folyamatát így módon évekkel rövidíthetjük meg.

Az utóbbi évek nagymértékű erdőkárosodásai arra készítették a kutatókat, hogy a megbetegedésre kevésbé hajlamos egyedeket, állományokat felkutassák. Ahhoz, hogy eldöntsék, genetikusan rezisztensek-e az egyedek vagy sem, segítségül hívták a biokémikusokat. Többek között az elektroforézis-vizsgálatok révén is már születtek kezdeti eredmények. Az enzimpolimorfizmussal jelzett genetikai változatosság mértéke összefüggést mutat egyes fafajoknál az ellenálló képesség értékével. Ismeretessé vált az is, hogy a légszennyeződések által kiváltott betegségek és pusztulások csökkentik a fafajok genetikai változatosságát a populáció szintjén is.

A jövő feladatai és útirányai

A bizonytalan kezdet után ma már a továbblépés lehetőségeit keresik. A kutatás egyre szélesebb területre terjed ki, és eközben új kérdések, problémák kerülnek felszínre. A megfogalmazott feladatok közül a következők tűnnek a legfontosabbnak:

— A jelenleginél több, a gének vizsgálatára alkalmas módszer kidolgozása szükséges a génkészlet jobb megismerésére.

— Információkat kell gyűjteni a használatos enzimrendszerekről, azoknak a fák anyagcseréjében végzett működéséről.

— Fel kell tárnai a faegyedek gazdaságilag fontos tulajdonságai, a környezeti tényezők és az izoenzimek közötti összefüggéseket.

— Hangsúlyt kell fektetni az enzimek fizikokémiai tulajdonságainak jobb ismeretére.

— Szükségessé válik a populációgenetikai, származási vizsgálatok kiterjesztése mind több fafajra.

— A biokémiai analízisek költségeinek csökkentését meg kell oldani.

Ez utóbbi megállapítás azért is fontos, mert a hazai alkalmazás esélyeit, lehetőségeit az alacsonyabb költségek jelentősen javítanák.

Hazai helyzetkép, lehetőségek, feladatok

Az itthoni erdészeti kutatás lépéshátrányban van ezen a téren a világhoz, de más szaktudományokhoz képest is. Jelenleg két laboratóriumban végeznek erdészeti célú kutatásokat. Budapesten a Mezőgazdasági Minősítő Intézetben és Sárváron az ERTI Kísérleti Állomásán. A munkák a nemesnyárok és fűzek fajtaazonosítására, valamint a kocsánytalan és kocsányos tölgy enzimváltozatosságának felmérésére és a betegségekkel szembeni ellenálló képesség elemzésére irányulnak. Ez utóbbi vizsgálatba az ELTE Genetikai Tanszéke is bekapcsolódott.

A közeljövő sürgető szüksége számunkra a kutatás nemzetközi vérkeringésébe való bekapcsolódás. A ha-

zai kutatás feladata elsősorban természetes erdőállományaink, őshonos fafajaink ökotípusainak izoenzimtechnikai vizsgálata. Itt gondolni kell értékes elegyfajfajaink — hársak, juharok, kőrisek, gyertyán, vadgyümölcsök — genetikai változatosságának felmérésére is. Tisztázandó feladat lesz a forgalomban levő nemesített fajták fajtatisztaságának ellenőrzése és azonosítása, hogy csak néhányat említek azon feladatokból, amelyekhez segítséget nyújthat ez az új eljárás. De rajtunk, erdészeken is múlik, hasznos segítőtárs vagy csak tudományos érdekesség lesz-e továbbra is a modern biokémia ezen módszere.

(S. Shirashi: Inheritance of Isozyme Variations in Japanese Black Pine, *Silvae Genetica* 37. 1988. 3-4. 93-100 p.)

Hozzászólás Páll Endre cikkéhez

(Erdészeti Lapok 1991. 1. sz.)

„És ezek után jön a vad, leharapja a vezérhajításokat és kizárólag ő a felelős” (Idézet Páll Endre cikkéből).

Hozzászólás nemcsak vadkár ügyben

Miután másodsorra olvasom ezt az ironikus és félreérthetetlen kritikát rejtő mondatot az általam igen nagyra becsült író megnyilatkozásaként, nem tudom megállni, hogy tollat ne ragadjak, azt is kockáztatva, hogy esetleg semmi újat nem tudok mondani a témában. Bár általában figyelmes szemlélője voltam mindig az erdő és a vad körüli dolgoknak, sosem vettem még papírra ilyen irányú gondolataimat. Lassan 30 éve, hogy sárjáró erdészként keresem a kenyerem és ugyanannyi ideje vadászom is. Ezalatt a néhány év alatt megélttem egyet s mást, itt is és ott is, értem ezalatt az erdészet és a vadászat egyéni, valamint közös dolgait is. Láttam és kitanultam a kutyaságot vadórként és erdészként egyaránt, azokkal a kornak és a kor követelményeinek megfelelően éltem is, ha más megoldás nem kínálkozott. Nem akarok és nem is tudnék vitapartnere lenni sem Mátrai Gábornak, sem Páll Endrének, hiszen sokkal szélesebb látókörű, magasabban kvalifikált ember mindkettő, mint én. Mégis mindkettejük írásából kitűnik valami, amit nem tudok figyelmen kívül hagyni. Ez pedig semmi más, mint az egymásra mutogatás, jó mai divat szerint. Az egyetlen, amiben előremutatón egyetértetek, hogy halomra kell lőni a vadat, aztán, hogy hogyan tovább, az már egy másik kérdés, amire ugyan utalnak írásaikban, de csak úgy, hogy ez sem vált be,

és az sem volt jó. Hogy hogyan, mitől lesz jó, ha már nemcsak jó erdőnk, hanem vadunk sem lesz, arról nem szól egyik írás sem. Pedig ezekben a vadkár ürügyén provokált vitákban azt hiszem sokkal, de sokkal többről van szó.

Építő együttműködésre és összehangolt kompromisszumokra, konkrét és jó javaslatok tömegére van égető szükség azért, hogy a t. Házban majd ne előkészületlenül és „puccszerűen”, szakértelem nélkül döntsenek arról az ügyről, ami nekünk hivatásunk, a világnak viszont „az ember túléléséhez szükséges életelemek újratermelője”! (Dr. Mátrai)

Persze a lényeg mégis csak az erdőben van. Én mint gyakorló erdész, kezdettől fogva felháborítónak tartom azt, hogy akinek az erdővel együtt ősi jusson és kötelességgel gazdálkodni kellene a benne levő vaddal is, nagyon sok esetben könyörögni és huncutkodnia kell azért, hogy egyáltalán vadászhaszon. Pedig ő is ugyanolyan állatfajta, mint a többi ember, csak annyi a különbség, hogy eleve gyanús, mert puskával jár az erdőben, sőt, arra is vetemedik, hogy sorközi és egyéb ápolásokkal megpróbálja az erdőt mielőbb „kinevelni” a vad szájából. Ezzel persze többnyire csak azt éri el, hogy rásütik, azt is csak azért csinálja, hogy tönkregyegy a fészek-aljakat, zavarja a vadat. A büntetés az, hogy a legközelebbi tagfelvételtől kérvénye megint a fiók mélyén marad. Ha esetleg csak „falból” tárcsáztat a műszaki átvételek előtt, akkor meg hamar megkapja még oly avatott embertől is, mint Páll Endre; „az ápolást kizárólag augusztusban a műszaki átvételek előtt végzik, hogy a felügyelő hajlandó legyen az erdősítéseket minősíteni”.

Szenvedtem és káromkodtam eleget a vad kártétele miatt évről-évre visszaléptetett erdősítésem miatt, de ott voltam a „hőskortól” kezdve a társadalmi munkára épülő vadásztársasági élet kialakulásában is. Amióta ez az ország vitázik a föld, az erdő és a vad természetes viszonyának jogi rendezésén, egyszerűen csoda, hogy van még föld, van erdő és van vad. Ez a csoda szerintem nem a vitázók, hanem a közben lelkiismerettel dolgozók érdeme, akik ha akarták, törvények nélkül is megtalálták a helyes utat. És ezzel nem azt akarom mondani, hogy akár az erdészeket, akár az önerőből építkező vadásztársaságokat ki lehetne rekeszteni a vad körüli vitából. Az évek óta tartó állami útkeresés során magam sem tudom, hogy kié is legyen a vadászati jog, mert ezzel együtt a vadkár és a bérleti díj kérdése is rögtön eldőlt. Nem tartanám jónak az erdészet egyértelmű uralkodását, mert való igaz, hogy az állami vadászterületek „vadgazdálkodása” (tisztelet a kivételnek) szaporította fel ennyire a nagyvad létszámát. De ugyanígy nem tartanám jónak, ha az én erdőm kárára szaporítaná valaki túl a vadját anélkül, hogy abba nekem jelentősebb beleszólásom lehetne. Mi lehet hát a megoldás? Még gyakorló vadőr koromban beszélgettem Bertóti Pista bácsival, hogy mi lenne, ha állami fizetéssel, állami felügyelettel egy Országos Erdészeti Főigazgatóság kebelén belül alakulna ki a magyar vadászati felügyelet és vadőri állomány. A választ azóta mindnyájan tudjuk, réges-régen megszűnt az OEF is. A gödör, amely azt a bizonyos kutyát befogadta, lehet, hogy elfedi a vadászati jog – vadkár probléma gyökereit is?

Az igaz, hogy az erdészet erdőművelési technológiái éppen a rájuk kényszerített rablógazdálkodás (ismét tisztelet a kivételnek) miatt meglehetősen elmaradottak, de magam is tüzeltem el már erdősítésre kiszállított „főosztályvezetői” csemetét azért, hogy legalább a sikertelen erdősítés ültetési bérét „visszahozzam”. Mert én — és tudom, hogy az erdészek döntő többsége ilyen — nem a főosztályvezetőre, hanem az erdőre esküdtem fel. És ebből fakadóan általánosságban nem lehet igaz Páll Endre állítása az ő általa leírt erdőfelújítási „technológiát” illetően, mert ha igaz lenne, már nemcsak erdő, hanem vad sem lenne, hiszen egyszerűen éhen-döglött volna. Ugyanis a térfél másik oldalán is lehet és nemcsak az állami területeken, hibát találni. Az önfeláldozó társadalmi munka nem mindenre vonatkozik a vadásztársaságokban sem, jó néhányan vannak, akik helyette csak szemet hunynak, vagy éppen „elvtársi” kapcsolatokat ápolnak. Sőt, még a szakértelem sem (mindig) jellemző!

Most, amikor a centralizációt kimondani is bűn, mert ízekre szedünk mindent — ha jól működik, ha nem — gondolom szóba sem jöhet egy Országos Erdészeti Főigazgatóság újrateremtésének gondolata. Pedig azóta vannak bajok az erdővel, amióta a magyar erdészet

elvesztette (a múlt politikai dogmái miatt) öngazgatási lehetőségét és rákényszerítették nemcsak a „fafej”-politikát, hanem a mezőgazdászok (elnézést, ha akaratom ellenére kijelentésem sértené őket) rövid távú szemléletét is! A magyar erdésztársadalomtól gazdasági okok és állítólagos politikai megbízhatatlanság miatt megvonták az önálló, hosszú távú gondolkodás lehetőségét és anyagi fedezetét, ezzel aztán tettestársakká tették őket a környezet erőszakos megváltoztatásában. Így alakulhattak ki a nagy vágásterületek, a monokultúrák, az erdőművelés kárára túlfejlesztett fahasználat és faipar és a „magas prémiumot” hozó máról-holnapra élés. És nemcsak a vad miatt, hanem ezekből fakadóan roszszabodtak az erdőművelés feltételei, hozódtak előre a vágásfordulók stb. Egyetlen sártaposó erdész sem örül ezeknek a változásoknak, az erdőt szennyező és környezetet ölő gépmonstrumoknak, de őket erről nem is kérdezte soha senki.

A vad azért központi téma az erdők károsításában, mert ugyanez a politika vezetett a nagyvad ilyen mértékű túlszaporodásához, és éppen ezért elsősorban nem a jól vagy rosszul gazdálkodó vadásztársaságok hibáztathatók. Egyébként sem ezen van a fő hangsúly, mert véleményem szerint teljesen mindegy, hogy a vad a vadásztársaság kezelésében marad és azért valakinek bérleti díjat és vadkárt fizet, vagy a vadászati jog a földhasználóé lesz és annyit kér érte, amennyit akar. A végeredmény mindenképpen a mai értelemben vett vadásztársaság felbomlása, az átlagember kisemmizése lesz anélkül, hogy a vadkár a valóságban megszűnne. (Legfeljebb eltűnik, mint legutóbb, amikor a vadásztársaságok a mezőgazdasági nagyüzemekkel szembehúnyósi megállapodásokat kötöttek).

A problémát véleményem szerint hosszú távon megoldani csak a nagybetűvel írt Természet megkövetésével szabad. Mi, sártaposók jól tudjuk, hogy a természetet megerőszkolni nem lehet, s ha az Alföldön minden homokra fenyő monokultúrát rakatnak velünk, akkor annak pl. a gyökérrontó gomba és a vaddisznó lesz a vége. Ha pedig a vadeltartó képesség fölé engedjük nőni a vadlétszámot, akkor jön a vadkár. Ezért utalva soraim kezdő mondatára, a vad sohasem lehet bűnös. Ha vadásszák, akkor fogy és minőségileg is változik, ha többet tartanak belőle, mint amennyit az élőhelye lehetővé tesz, akkor károsít! *Kézenfekvő tehát a megoldás: a Természetet állandóan megerőszkolni akaró embereknek kell olyan összhangot teremteni, ami lehetővé teszi, hogy a kecske is jóllakjon és a káposzta is megmaradjon.*

És mindezt minél előbb az erdő és a vad érdekében, meddő viták helyett konkrét javaslatokkal, mielőtt a t. Ház eldönti helyettünk, akik az erdőért és a vadért és belőlük szeretnénk élni ezután is.

A magam részéről, ma is kitartok egy FM-től független (ha már önálló nem lehet, inkább a környezetvédelemhez tartozó) Erdészeti és Vadászati Igazgatóság, vagy Hivatal mellett, ahol a rátermett vezetők nincsenek rákényszerítve sem rablógazdálkodásra, sem a „protokoll” területek fenntartására. Le kell azonban szögezni, hogy írásomban nem véletlenül használom együtt az erdő és vad fogalmakat, sőt, arra is vigyázok, hogy a sorrendet el ne tévesszem! Nem értek egyet Mátrai úrral, amikor azt írja, hogy „az erdő jól megvan vad nélkül”, de szemlélettől, elhivatottságtól függetlenül tény, hogy míg az erdő a holnap alapja, a vad benne a ma gyönyörűsége, csúnya és szerintem illetlen szóval az erdő mellékterméke! Emiatt a vitathatatlan tény miatt sem a vadgazdálkodás 25%-osnak kimutatott nyereségessége (dr. Mátrai szerint), sem a máról holnapra élést magával hozó gazdasági helyzet és mezőgazdasági szemlélet nem érvényesülhet az erdővel szemben, mert az erdő nemcsak a vadnak, hanem az egész élővilágnak, az embernek is bölcsője. Ezért az erdő, az erdők tartamossága, mindenképpen elsőbbséget kell élvezzen a vaddal szemben!

Visszatérve az alapgondolatra, egy ilyen jellegű igazgatóság (kikerülve a mezőgazdaság „egy évre” gondolkodása alól) hamar megtalálhatná az utat a vadat jobban eltartó és értékesebb erdők technológiájára felé, hamar vissza tudná szorítani szakszerű formában a nagyvad létszámát és miután elindult ezen az úton, a jelenlegi struktúrát *megtartva*, erdőigazgatási felügyelettel figyelemmel tudná kísérni a vadászárságoknál és erdőgazdálkodóknál egyaránt a vadászati és erdészeti üzemtervek betartását. Persze tudom, hogy a centralizáció ma nem népszerű, de szerintem egy „menedzser” típusú vezetéssel önállóságra engedett szagárda még akkor is csodákra lehet képes, ha azt nem ráfordításos alapon kell csinálnia. Lehet, hogy véleményem megvalósíthatósága csupán illúzió részemről, de abban biztos vagyok, hogy természetes ökológiai egyensúlyt az erdőn belül csak *egy* gazdával lehet elképzelni. Demokráciát viszont csak úgy, ha a vadászat gyakorlása a legszegényebb ember előtt is reális lehetőség, nem úgy, mint ahogyan azt demokratikusan megválasztott t. kép-

viselőnk írja: „Kár volna tagadni, hogy a vadászat mindig is a gazdagok, az urak sportja volt...” — azt is kár volna tagadni, hogy eddig még demokrácia sem volt!

Az semmiképpen sem lenne igazságos megoldás, ha a mai vadászárságokat feloszláták, vagy olyan helyzetbe hozták, hogy a vadászat valóban csak a gazdagok passziója maradjon. Már csak azért sem, mert akkor megint vadászni akarnának elsősorban és ennek minél „úribb” szintje miatt csak a hatalmasok változnának, a szemlélet nem.

Én ezen a ponton látom az egész „vadvár” vitának a lényegét és a társadalmi igazságosság jegyében, az emberiség jövőjének megőrzése érdekében javaslom a vitázóknak és az eldöntőknek egyaránt, hogy a születtendő föld- és az ebből származtatott erdő- és vadászati törvény ismerje el az erdő abszolút elsődlegességét úgy, hogy a vadászat minden ember számára ezután is ne csak állampolgári jog, hanem reális lehetőség is maradjon. E cél elérésének bizonyára több módja is van, csak nem az emberi természet gyarló ösztöneit, hanem az Örök Természet bölcs törvényeit kell hagyni érvényesülni. E cél eléréséhez az is hozzátartozik, hogy a mai, óránként változó világban egy fontos cikk ne az aktualitása után egy évvel kapjon teret a szakmai sajtóban, mert így nem hogy csodákra nem leszünk képesek, hanem kevéske tekintélyünk megtartására sem.

Nem tudom, szívből fakadó gondolataim valahol napvilágot látnak-e, de bármi lesz is a sorsa írásomnak, az abban talán durván megnyilvánult kritikus észrevételeimet senki ne vegye sértő szándékúnak, mert ez a szándék távol áll tőlem. Akkor, amikor a tisztesség kedvéért most, 1991. április 18-án elküldöm soraimat mindkét szaklapnak, egyetlen szándék vezérel: abban a biológiai csodában, ami az erdő, az élővilág ezernyi élőlényével mellett férjen meg békés egymásra utaltságban az erdész és a vadász is, mert valahol a lelke mélyén mindegyik egyet akar. Tiszta levegőt és kikapcsolódást!

Dombos Endre

erdész- és mezőgazdasági technikus,
vadászársági tag

Vándorgyűlés '91

Az OEE elnöksége társadalmi megújulásunk, valamint az egyesület 125. évfordulója emlékére egyesületi zászlót készít.

A zászlótervet a választmány hagyja jóvá egyszerű többségi szavazattal.

A zászlót ünnepélyes külsőségek között a soproni Vándorgyűlésen szenteljük, vagy avatjuk fel. (Szentelés esetén a katolikus, a református, az evangélikus egyházak, a szabadegyházak, az izraelita hitközség és a nem

hívók képviselői részéről 1–1 fő végezné.)

A választmány szavazással dönti el, hogy szentelés, vagy avatás legyen.



Az OEE elnöksége úgy döntött, hogy az 50 éves, vagy ezt meghaladó egyesületi tagsági viszonytal rendelkezőket az OEE nevében a Vándorgyűlésen vendégül látja.

DR. PAPP TIVADAR

Ahol megmozdult az állóvíz

Részlet egy „tárgyalásból” — Időpont: 1990. január.
Színhely: a Mecski EFAG tárgyalóterme.

„Vezérigazgató: Utasítom a jelenlevő vadásztársaságokat, hogy 1990. évi szarvaskilövési tervüket az elviselhetetlen vadkárok miatt saját érdekükben legalább 30–40%-kal emeljék. Ellenkező esetben bérleti szerződésüket felbontom!” (Az erdőgazdaság 1989. évi szarvaskilövését saját rezervátumai területén nem teljesítette!)

A színhely változatlanul a Mecseki EFAG tárgyalóterme. Az időpont 1991. február 25, 26. A tárgyalás résztvevői: az erdőgazdaság — mint bérbeadó — megújított vezérkara, a Pécsi Erdőtervezési Iroda igazgatója, a Pécsi Erdőfelügyelőség képviselői, a megyei IB elnöke, valamint 12 nagyvadas vadásztársaság vezetői.

Valamennyi vadásztársaság külön-külön 2–2 órás időtartamra volt hivatalos vendége az erdőgazdaságnak. Ez idő alatt a bérbeadó megismerkedett a vadásztársaságok vezetőségével, tájékozódott belső életükről és elmúlt évi tevékenységükről.

A beszélgetés hangneme nyugodt, nem fenyegető és számonkérő, annak ellenére, hogy a vendéglátó következetesen igyekszik elképzeléseit elfogadtatni.

Valami tehát már megváltozott! Most tárgyalópartnerek ülnek az asztal mellett, akik ismerik egymás gyengéit, de belátják saját hibáikat is. Ezen tényeket nem ki-, hanem felhasználják a 2–2 óra folyamán. A témák sok-

kal konkrétabbak, mint az elmúlt évek diktátumai. Nem kevesebbről, mint az új bérleti díjakról, a vadkárok térítéséről és a jövőbeni vadgazdálkodási lehetőségekről van szó. Nem hagyhatta figyelmen kívül senki a már átokként nehezdedő törvényi szabályozások hiányát, amelyek a koncepción ugyan nem, de a konkrét megálapodásokon alapvetően módosíthatnak.

Egyértelműen megállapítható volt, hogy „tő mellett” már pontot tett volna a szakma e vajúdo kérdésekre, mivel a gyakorlatban dönteni kell! A parttalan tárgyalásokat és főként a döntésképtelenséget ugyan sem a vad, sem az erdő nem érzékeli, az erdész viszont kimonodottan gyűlöli!

Nem érdektelen néhány gondolatban összefoglalni azokat az alapelveket, amelyekre az aláírásra kerülő új bérleti szerződés épült.

— A bérbeadó — amennyiben övé marad e jog — a jelenlegi bérlőkkel kívánja hosszú távra megújítani a szerződéseket.

— Nem kívánja licitálással áruvá degradálni a vadászati jogot. (Nem biztos, hogy a gazdag bérlő egyben jobb vadgazdálkodó. Itt feltétlenül figyelembe veendő, hogy a vadgazdálkodást fő foglalkozású szakembernek kell végeznie, bármely rendszerről van is szó.)

— A bérlők további jogosultságának alapvető feltétele a kifogástalan szakmai színvonalú vadgazdálkodás és a vadkárok mértékének további, fokozott ütemű csökkentése.

Most nézzük közelebről az alaptémát, azaz a bérleti díj megállapítását és elfogadtatását. A kétnapos tárgyaláson résztvevők előtt világossá vált, hogy tökéletes rendszert ugyan nem sikerült megalkotni, az alapok viszont igenis korrektnek minősíthetők. Elmondható ez azért is, mivel az erdőgazdaság ez ügyben előzően tájékoztató szinten tárgyalt mind az Erdőtervezési Irodával, mint leendő tervezővel, mind a megyei érdekképviselő elnökével.

Az erdőterületre vonatkozó 100,- Ft/ha nagyságú új bérleti díj a társaságok erdőszűrségét tekintve 22,- Ft/ha – 60,- Ft/ha emelést jelentett. Az alapdíjtól eltérést a Dráva-ártéri szarvasgazdálkodási körzetbe tartozó tenkesi „Kittenberger”, siklósi „Táncsics”, vajszlói „Gyöngysziget”, ormánsági „Hubertus” VT-ok esetében alkalmazott a bérbeadó, itt 20% – 50%-kal emelte a bérleti díjat az átlagon felüli állományra való tekintettel.

Feltétlenül megjegyzendő, hogy az egyes társaságokkal kialakult véleményeltérések az arányok részletesebb, pontosabb kidolgozásával nagymértékben elkerülhetők lettek volna.

Vadrágás ellen: nyírkéreg

Érdekes kísérletekről számol be a Finn Erdészeti Kísérleti Intézet kutatója, Matti Rousi, az Acta Forestalia Fennica 1990. 21. számában. Megfigyelte, hogy a nyírkéreg számos növényevő emlős állatfaj számára kellemetlen táplálék olyannyira, hogy laboratóriumi körülmények között a kószapocok táplálékába kevert nyírkéreg-apríték a károsító étvágyát teljesen lelohasztotta: hozzá se nyúlt a neki kínált ételekhez. A nyírkéreg anyagai között kell olyanoknak lennie, ami vadriasztó hatású. Ezt a megfigyelést Rumszauer János délsomogyi tapasztalataira hivatkozva nálunk is leírta, ám közlése eddig sajnos nem sok figyelmet kapott. A finn eredmények megerősítik az ilyen irányú vizsgálatok indításának szükségességét.

Az elmondottakból következik, hogy a társaságok elfogadták a javasolt új bérleti díjakat, de jogosan igénylik a továbbiakban (ha erre lehetőségük lesz) a többtényezős, mindenki által ismert és közösen megvitatott tervezet alapján történő rangsorolást, azaz a differenciáltabb bérleti díjat. A kialakult új helyzetet kellően jellemzi az a tény, hogy a bérbeadó maga sem titkolta ezzel kapcsolatban változtatási szándékát.

Baranyában kétszer is megmozdult az állóvíz. Először akkor, amikor a megye két szakembere megalkotta „Baranya szarvasgazdálkodási tervét” az 1990–2000 közötti évtizedre, lerakva ezzel a körzettervezés helyi alapjait és meghatározta a nagyvadgazdálkodás kereteit.

Másodszor, amikor a fenti testület vállalta a gondolat gyakorlati megvalósítását, és szem előtt tartva az erdőgazdálkodás elsődlegességét, tárgyalóasztal mellett partneri szinten megadta a vadásztársaságoknak a lehetőséget arra, hogy változtassanak eddigi hozzáállásukon és próbáljanak megfelelni a sokkal szigorúbb és költségesebb elvárásoknak.

Kiemelt téma volt a vadkárok térítése, az abban való felelősség megállapítása. Törvényszerűnek nevezhető immár ezzel kapcsolatban az a február 11-i közös terepi bejárás, amelyet az erdőgazdaság erdőművelési és vadászati osztálya szervezett a pécsi „Jószerecsét” VT területén. Az 1990. évi műszaki átvételek folyamán szankcionált erdőfelújítások (visszaléptetés) kármegosztását, illetve a vadkárosítás, valamint az esetleges szakmai hiányosságokból eredő károsítás minősítését ugyanez a testület elemezte az erdészeti képviselőinek jelenlétében.

A terepi bejárásról vált nyilvánvalóvá a VT számára is az a tény, hogy nem a büntetés a legnagyobb probléma, hanem az új erdő létrehozása és ennek ismételt munkaerőigénye és költséghatása. Nem vitatható a bérbeadó szakmailag helytelen tevékenysége, ugyanakkor felmentés sem adható a kártérítés alól. A vadkár (rágás, törés, hántás) legalább annyira érzékelhető, mint a csemetehiány, így a felelősség tökéletesen elválasztható.

Az Ausztriában évente megrendezett ERDŐK HETÉ-nek középpontjában tavaly az erdő–vad jelen érdekellentéte állott. Az általában erősen vadbarát beállítottságú nagyközönség főleg a miniszter ilyen irányú sajtótájékoztatásának, de más, helyi kezdeményezésnek hatására is a tavaszi időszakban összesen 56 sajtóközlemény révén kapott szakszerű és elfogulatlan tájékoztatást. Ezek közül 30 foglalkozott kiemelten az erdő–vad kérdéssel és igyekezett meggyőzni a vadállományapasztás elodázhatatlan szükségességéről.

(ÖFZ 1990. 9. Ref.: Jérôme R.)

E „terepi gyakorlat” ismeretanyagának birtokában a vadásztársaságoknak is elsősorban a megoldás lehetőségeivel kell foglalkozni, és nem kibújni a várható felelősségrevonás alól. Ez a szemléletváltozás tükröződött e témakör kapcsán a tárgyalások folyamán is.

Sajnálatos, hogy a jövő vadgazdálkodási lehetőségeit csak körvonalazni lehetett a már említett elgondolás alapján annak ellenére, hogy a konkrét igények már a küszöbön jelentkeznek.

Tény, hogy a természetes körzetek (Mecsek–Zselic, Dráva, Duna-ártér) szarvasgazdálkodása független lesz a törvényektől, de azon belül nevesíteni kell, mert a kétnapos tárgyalás folyamán leírtak csak így válhatnak ellenőrizhetővé.

Összefoglalásként elmondható; hosszú évek után most van kialakulóban egy olyan szakmai egység Baranya megyében, ahol az erdőgazdálkodás, az erdőfelügyelet, az erdőtervezés és a vadásztársadalom túllépheti és ezért túl is lépi mesterséges korlátait. Egymást segítve, egységes megyei erdészettársadalmat hoz létre partnerré váló vadászokkal. Ehhez szellemi és természetbeni adottságai megvannak, és nem utolsósorban megvan az a szakmai törekvés, amellyel ezt a nemes célt el is fogja érni.

Így láttam én, az erdész!

Napjainkban egyre élesebben vetődik fel, még szakmán belül is, az erdész–vadász kutya–macska barátságos viszonya. Magyarázkodás, mellébeszélés, tudományos handabandázás helyett hallgattassék meg az egyik fél: az erdész — a tő mellett!

Azzal kezdem, hogy erdész vagyok! Mégpedig az erdészeknek abból a fajtájából, akik egyben vadászok is voltak. Ezért is, a mai napig sem tudom elkülöníteni az erdészt a vadásztól, az Erdőt a Vadtól!

Történelmileg alakult, hogy a város, a járás, a megye állami és politikai vezetőinek vadászhatnékja támadt.

Mivel ekkor még külföldi nem volt, a vadásztatást sem kellett idényhez kötni — a belföldi vadász akkor jött, amikor úri kedve megkívánta — tehát mindig. Ehhez már nem volt megfelelő a kis erdészkerület, ráadásul az erdésznek még munkája is volt, így aztán megteremtették a vadászkerületeket. Abban a vadász mindig kéznél volt, mert neki nem kellett termelni, szállítani, erdősíteni.

Kezdetben ezeknek a kerületvezető vadászoknak a többsége menekített emberekből került ki, akiknek gőzük sem volt a vadászathoz, lényeg, hogy a puskát megtudták tölteni. A seregtől valami úton-módon kikerült, vagy egyéb termelő munkában helyt nem álló atyafiak voltak ezek. Az erdész csak azt látta, hogy a kerületvezető vadász az elmúlt évtizedekben kötelezően alázatos kiszolgálója volt a hatalomnak! A város, a járás, a megye basáskodó vezetőinek, akik fejedelmi módon igyekeztek vadászni, szórakozni, természetesen ingyen és bérmentve!

Az erdész, főleg a vágásvezető csak azt látta, míg ő egész nap a motorfűrészek füstjét nyeli, meg a közelítő gépek zúgását hallgatja, hosszol, átvételez, mérgeződik termelővel, ágfaszedővel, meg a lehetetlenkedő félcipős főnökével aki nem mer kiszállni a parancsnoki Gazból, mert nagy a sár, onnan kiáltozza az utasításait —, addig a kerületvezető vadász május, meg szeptember hónapok kivételével vidám pofával járkal körülötte kutyástul, puskástul, és félvállról megkérdezi: „na, megy a termelés?” De a cserkelőutak tisztítására, magaslesek karbantartására, szózó, etetők elkészítésére, a téli disznóhajtásokra az ő embereit vezényli ki az erdészet, mert a kerületvezető vadásznak nincs ember rá — de hogy is lenne —, hiszen egész éven át nem tudná foglalkoztatni őket. Ha kellett, még a termeléseket is le kellett állítani, hogy ne zavarják a vadászatot, és az erdész mehetett munkásaival együtt a kerületéből, lakásától messze eső területekre termelni, szállítani.

Az igényes és türelmetlen vadászvendég elvárta, hogy percekben belül lásson, lőjön, egyen, igyon. Ehhez az kellett, hogy az állományt jól felduzzassák, kényelemmel felszerelt vadászházakat építhessenek.

Érdekes, ehhez volt pénz, az erdészlakok felújítására bezzeg nem! Ha beázott a tető, tegyen lavórt alája, volt a szakmai javaslat. Amelyik erdőgazdasági vezető szemfüles ember volt, pillanatok alatt észrevette, hogy vadászattal, fehér asztal mellett többet lehet elérni, mint termeléssel, idegeskedéssel. Nem is idegenkedtek attól, hogy a hatalom főembereinek a gazdaságok jó vadászterületeit bagóért ki-, illetve eladják.

A kerületvezető erdésznek megtiltották a fegyverviselést, pedig az erdész még hatósági személy is volt! Maga a szakma is azon volt, hogy az erdész előbb-utóbb menjen be a városba lakni! A fene tudja, hogy mit csinál ott kinn egész nap, amikor senki nem látja. Pedig megeskették, hogy az erdőt, és annak tartozékait megőrzi. Az erdészházak bagolyfészkek lettek, vagy kiadták, eladták hétvégi házaknak ERTI-nek, erdőfelügyelőségeknek.

Tetemre tudnám hívni azokat az erdőgazdasági vezetőket, akik kiszolgáltatták az erdőt, az erdészt, a szakmát egyéni érvényesüléseikhez. Láttam olyan igazgatót, aki saját kezűleg terített uzsonnára kinn az erdőn, és ő volt a legboldogabb, hogy ízlett a potya étel és ital. És az érmes trófeák tömegeit vitték magukkal, természetesen azt is ingyen.

A vacsoránál az ajtófélfának támaszkodó kerületvezető vadászok ezt látták, hallották, és okultak belőle. Lassan rászoktak, hogy a magasleseken üldögélve megemlésként egyéni gondjaikat a magas vendégnek. Aztán óvatosan cinkossá is váltak. Bennfentesek lettek, csak úgy per Jani, meg Lali, emlegették a minisztereket, meg hasonszórú társaikat, akiket kísérettek. A végén már az erdészeti személyzet undorodott tőlük!

Aztán a politikai enyhüléssel bejöttek a külföldi vadászok. Ez aztán a feje tetejére állított mindent! Megváltak a vélemények az imperialistákról, mert ők kemény valutával fizetnek, ajándékot hoznak. A hazaiak ingyen vadásztak, és még ajándékot is kellett nekik adni. Micsoda különbség! Észrevette az erdész, hogy a kerületvezető vadász a szakmájának megfelelő ruházatban, szarvasbőr nadrágban, vízhatlan bakancsban, régtől irigyelt, eddigelé csak a Kettner-katalógusban látott vadász kellékekben jár, míg őrajta a szakmától idegen által megtervezett sötétzöld, vacak anyagból készült, idétlen zakó, meg pantalló éktelenkedik, amin percekben belül átüt a harmat, a por, az eső, és gyűrötten, foltosan inkább hasonlít a nagyidai cigányra, mint erdészre.

De azt is észrevette, hogy a kerületvezető vadász előbb-utóbb lecserélte a Trabantját nyugati kocsira. És azt is, hogy a töre nem gatterlapból készült, a bicskája se vásárfia a nyirádi búcsúból, hanem finom sollingeni acél, amelyen fűrész, reszelő, zsigerelő, meg a rosseb tudja még mi minden van. A töre meg sorszámozott Puma, amelyikkel meg lehet borotválkozni.

Őt az erdészlakból a szakma kinézte, mert lakások karbantartására, víz-villanyra, bekötő útra nincs pénz, így a családja érdekében behurcolkodott a városba. Onnan jár ki a kerületébe az erdészet által kijelölt, szinte havonta változó munkahelyeire a munkásjárattal, így maga is 8 órás melós lett.

A kerületvezető vadász meg az erdőn lakik! Kényelmes, jól felszerelt vadászházban, ahol villany, víz, központi fűtés, telefon van, feltáró út vezet a bejáratig, és ha a felesége, családja a vendéglátást is el tudja látni, akkor mindig akad a számára is néhány finom falat, márkás ital, egy kis szuvenir, meghívás Ausztriába, Németországba családostul.

Az erdész ezeket látta a berregő motorfűrészek füstfelhőin át. És ettől keserű lett a szájaíze!

Wentzely Dénes

A fapiac helyzete

Az elmúlt év tapasztalatai alapján az 1991. évben várható fapiaci helyzetet a fenyőfűrészáru piaci mozgásának vizsgálatából értékelhetjük, következtetve többé-kevésbé az egyéb fafajokból előállított fűrészáru piaci helyzetére is — kezdte az Erdészeti Lapok számára kért tájékoztatóját *Glasner István*, a Lignivood Kft. ügyvezető igazgatója.

1991 januárjában alakult meg a Lignivood Kft, amely a Lignimpex 50%-os és 12 erdőgazdaság 50%-os érdekeltségéből áll. A Kft. által biztosított piacon való részvétel nem kizárólagos és kötelező érvényű. Amennyiben más konstrukcióban vagy piacon kedvezőbb feltételeket talál bármely gazdaság, élhet vele anélkül, hogy a Kft-ben vállalt kötelezettségeit megszegné. A Lignimpex szakembereinek több évtizedes tapasztalata, piaci kapcsolatai természetesen bizonyos előnyt és védelmet is nyújtanak a szervezetben résztvevőknek. A Kft. jóval rugalmasabb szerveződés, ami az üzletkötésekhez feltétlen előnyt jelent. Ügyfeleink nem azért fordulnak hozzánk, mert muszáj, hanem mert megéri. Bizonyos konkurencia már kialakult, így semmiképpen nem élhetünk vissza helyzetünkkel.

Különösen előnyös a kapcsolatfelvétel azoknak a kisebb termelőknek, akiknek nem éri meg önálló kereskedelmi csoportot létrehozni. El kell osztatnom azokat az aggályokat, amelyek — a hazai fakitermelés esetleges csökkenése esetén — forgalomcsökkenést jósolnak. A faexport értéke évről évre növekszik, pedig a kitermelésnél csökkenő tendencia tapasztalható. Valószínűleg ez abból adódik, mert a feldolgozottság szintje nő. Mindenképpen arra kell törekedni, hogy ne rönkanyagot exportáljunk. Igaz, sokszor olcsóbb a nyugatra kivitt és ott feldolgozott rönkanyagból fűrészárut visszavásárolni, mint az itthon feldolgozott. Valahol nagy gondok lehetnek a hazai elsődleges faiparnál. Vagy a szervezettség, vagy a műszaki színvonal nem kielégítő. A rohamosan dráguló szállítási költség miatt mindenképpen a primér fatermékek feldolgozásán kell javítani; pl. kergezett papírfá.

Fenyőfűrészáru:

Az 1990 első felében tapasztalt viszonylagos piacélénkülés után az év további szakaszában a konjunktúra mérséklődése következtében a kereslet lanyhult. A kereslet és az árak fejlődésére negatív hatást gyakorolt a múlt év eleji, eddig még nem tapasztalt óriási méretű vihardöntés, amelynek közel 100 Mm³ fa esett áldozatul. Ebből kb. 2/3-ad rész Németországot sújtotta. Azonkívül az egyes országokban bevezetett magas kamattételek és magas inflációs ráta, továbbá az Öböl-válság szintén kedvezőtlenül befolyásolják a fapiac alakulását.

Az előrebecslések szerint a lanyha piaci helyzet 1991-ben továbbra is fennmarad.

Európa fenyőfűrészáru fogyasztása 1990-ben 2%-kal csökkent (Nagy-Britannia -10%, NSZK +5%!), az ez évi fogyasztás a jelek szerint kb. 1%-kal mérséklődik. Ezen belül 4-4%-kal Nagy-Britannia, Svédország, Finnország és Olaszország fogyasztása csökken.

Európa termelése a lanyha piaci helyzet ellenére kb. 1%-kal nőtt, ami elsősorban a vihardöntésből származó áruféleségekkel függ össze. Svédország és Finnország csökkentette termelését, azonban ennek mértéke nem volt elégséges ahhoz, hogy a kereslet-kínálat viszonyát egyensúlyba hozzák. Ez évben a termelés becslések szerint kismértékben csökken.

A négy legnagyobb európai exportőr ország múlt évi kivitele a következő változást mutatja:

Svédország	- 6%
Finnország	- 13%
Ausztria	- 4%
SZU	-15%

Mennyiségileg és százalékosan a szovjet export csökkent a legnagyobb mértékben a belföldi fogyasztás növekedése és a belföldi gömbfa hiánya következtében. A csökkenés mértéke 1989-hez képest 1,1 Mm³ (-15%), 1988-hoz képest pedig 20%. A visszaesés teljes mértékben a volt szocialista országokat és azok közül is legjobban a volt NDK-t sújtotta. A szovjet export 1991-ben 3%-kal tovább csökkent.

Importban szembevetendő Nagy-Britannia behozatalának több mint 20%-os csökkenése Európából, ugyanakkor Kanadából kb. 2%-kal nőttek a vásárlások elsősorban az európaihoz viszonyított igen kedvező árak miatt.

A *készletek* fő importőr országok többségében igen nagyok, tekintettel arra, hogy 1989 második felében és 1990 első felében a konjunktúra további fennmaradására számítva jelentősen túlvásároltak. Ezért az 1991. évi piac nyitása igen jelentős, több hónapos késedelmet szenvedett.

Ami a múlt évi külkereskedelmi árak alakulását illeti, megfigyelhető, hogy az év első hónapjaiban azok fafajtól függetlenül kb. 4-5%-kal emelkedtek, ősszel azonban a kereslet jelentős visszaesése következtében elsősorban lucban visszaállt az év eleji szint, boroviban az év közben emelkedett szint nem változott.

1991-ben az eddig szórványos vásárlásoknál nem változott az ősz vége felé kialakult árszint, azonban a későbbiek során árcsökkenés nincs kizárva, amely a tömegvásárlásoknál nagyobb lesz, mint a jó minőségű áruknál.

A skandináv luc us palló árszintje visszamenőleg a következőképpen alakult:

	1989. december	1990. május	1990. november	1991. január
* SEK	1700,-	1775,-	1700,-	1700,-
= \$	280,-	290,-	305,-	300,-
1 \$ = SEK	6,13	6,05	5,55	5,70

Fenyőgömbfa:

A széldöntés következtében jelentősen nőttek a nyugat-európai készletek, emiatt az árakban 5–15%–os árcsökkenés ment végbe 1990. IV. negyedévében. 1991-re a piaci helyzetben és az árak alakulásában lényeges változás nem várható.

Fenyőpapírfa:

A cellulóz iránti kereslet jelentős visszaesése miatt csökkent a papírfa és a rostfa iránti kereslet. A készletek a gömbfához hasonlóan szintén növekedtek. Az árak csökkenő irányzatot mutatnak.

Lombosfűrészáru:

A bükkpiacot a fenyőhöz hasonlóan erősen nyomták a széldöntésből származott igen jelentős készletek. Az árak enyhén csökkentek. A bükk keresett fafaj az igen költségessé vált exotafával szemben. 1991-ben a jó minőségű bükkfűrészáru ára, a tölgyet is beleértve, szilárd marad, a gyengébb választékoknál árcsökkenés várható.

Lemezok és lapok:

Feltűnő volt az MDF farostlemez iránt megnőtt kereslet 1990-ben, a fogyasztás 20%–kal, a termelés 26%–kal, az export 14%–kal nőtt. A legnagyobb termelésnövekedés (50%) Spanyolországban volt, és 1991-re további növekedés várható. A német belföldi és külkereskedelmi árakban múlt évben csak egészen minimális változás volt tapasztalható.

Faforgácslap:

Európa fogyasztásában, termelésében és külkereskedelmében szintén nem volt lényeges változás a múlt évben. Említésre méltó az NSZK fogyasztása kb. 9%–os, az import kb. 12%–os növekedése és az export 20%–os csökkenése, valamint Nagy-Britannia termelésének kb. 10%–os, az exportnak kb. 40%–os növekedése és az import kb. 20%–os csökkenése. A német belföldi- és importárak kb. 2–3%–kal csökkentek a múlt évben. 1991-ben különösen a gyengébb minőségű áru-élelmiszerknél kismértékű árcsökkenés nincs kizárva.

Enyvezett lemez:

Az európai fogyasztásban, a termelésben és a külkereskedelemben nem volt lényeges változás 1990-ben 1989-hez képest. E cikkben két piacot kell kiemelni, ahol jelentős ellentétes fejlődés figyelhető meg:

Míg az NSZK fogyasztása és importja egyaránt kb. 15%–kal nőtt, addig Nagy-Britannia fogyasztása 11%–kal, importja 7%–kal csökkent. A német belföldi és külkereskedelmi importárak kb. 4%–kal emelkedtek. 1991-ben a fogyasztás kb. 3%–kal, az import kb. 5%–kal csökken Európában. Az árakban, elsősorban a jó minőségűeknél, lényeges változás nem várható, tömegválasztékoknál esetleg nagyobb mértékű árcsökkenés sincs kizárva.

1991. végére a széldöntés által okozott piaci helyzet várhatóan ismét a normális kerékvágásba kerül. Nem hagyható figyelmen kívül a politikai változások következménye sem. Az életszínvonal alakulására például hallatlanul érzékenyen reagál a papírfelhasználás. A volt szocialista országok által diktált nyomott árakkal versenyezni ugyan nem tudunk, de a szállítási fegyelem szilárdításával feltétlenül javíthatunk piaci helyzetünkön.

Ha a tulajdonosok köre bővül hazánkban az új tulajdon és földtörvény következményeként, célszerű lenne a fában nálunk sokkal gazdagabb nyugati országok gazdasági szokásait tanulmányozni. Svédországban számtalan tulajdonforma van (állami, magán, közbirtokossági stb.), és köztudott, hogy fában igencsak gazdag ország. A hatvanas évek elején életbeléptetett svéd szabad exportlehetőségek egy-két kivételbe tartozik a gömbfa. Nem akadályozzák, de aki rönköt akar exportálni, annak a szándékát be kell jelentenie a leendő üzletkondíciójával. Ha e feltételeket bármely hazai vevő elfogadja, úgy a fa otthon marad, s csak előnyösebb árajánlat esetén adják meg a kiviteli engedélyt. Nincs adminisztratív korlátozás, de a rönkexport így ellenőrzött és korrekt piaci helyzetet teremt.

Érdemes lenne felkészülni valami hasonló megoldásra, ha a jelenlegi valutaéhségünk a forint konvertibilitásával jelentőségét veszíti — fejezte be az Erdészeti Lapoknak adott tájékoztatóját *Glasner István*.

A fa-üzlet köréből

A határórvideki erdőüzleti-társulat, melynek főbb tagjai az angol-magyar és a franco-magyar bankok, (ez utóbbi már csak 10%-kal osztozván abban) továbbá a magyar földhitel részvénytársulat és ifj. Pollák Bernát bécsi fakereskedő, Ő Felségéhez azért folyamodott, hogy a szerződésben kikötött fizetési feltételek, tekintettel a bekövetkezett rossz üzleti viszonyokra, módosíttassanak.

A társulat képviselői Ő Felségénél személyesen is kérelmeztek az egyedük kegyelmi úton adható engedélyért.

Miként biztos forrásból értesültünk, Ő Felsége az illető erdőt kezelő zágrábi főhadparancsnokság és a m. kir. pénzügyminiszter

meghallgatása és egyetértő ajánlata folytán, s tekintettel arra, hogy a társulat az általa vásárolt fából még eddig igen keveset adhatott el, megengedte, hogy a társulat a szerződési kötelezettségek különbeni épen tartása mellett a folyó évi október hó 1-én fizetendő 2,750.000 frtnyi vételár részletnek ez alkalommal lefizetése helyett ezen összeget előleges kamatozás mellett 10 év alatt egyenlő részletekben törlessze. A törlesztés a jövő évben veszi kezdetét, s a társulat e szerint a következő hó elsején ez összegnek csak kamatját fizeti.

(Erdészeti Lapok 1873. VI. VII. szám)

A fapiacsról

(B.) A faüzlet körében az eddigi pangás helyett némi élénkülés állott be, s bár az árak emelkedését nem igen lehet jelezni, de mégis kedvezőbb fordulat az, hogy a kérdezősködések gyakoribbakká lettek, dacára annak, hogy a lefolyt aprilhó utolsó napjain és folyó hó 17–19-én volt fagyok és hideg időjárás, melyek következménye egész mértékben még nem ismerhető, hazánk földművelőinek aratási reményeit, fájdalom, nem csekélyké gyengíték, mivel a hazai fafogyasztások csökkentésére is sajnos következménnyel bírnak. A főbb fapiacszokról az alábbi árak jöttek tudomásunkra.

Budapesten: Egy öl (3'-as) cser hasábfá 18–19 frt.

Egy öl bikk hasábfá 16–17,5 frt.

Egy köbláb tölgydeszka 1–1,2 frt.

Egy köbláb különféle méretű fenyődeszka 55–56 kr.

Fenyő épületfa köblábanként gömbölyű 25–30 kr.

Komáromban: 100 hüvelyk 2 1/2" hosszú 11' széles luczfenyő deszka tutajjal illetőleg talppal együtt 75 frt.

Egy köbláb fenyő épületfa 15–25 kr.

1000 darab zsindegy talppal együtt 6–7,35 frt.

Szegeden: Egy öl bikk- vagy cserfa 16 frt.

Egy öl kóris- vagy gyertyánfa 17 frt.

Egy mázsa kemény faszén 2,5 frt.

Egy köbláb fenyő épületfa különbség nélkül 18–20 kr.

Mező-Kövesden: Egy köbláb fenyő épületfa 12–16 kr.

Triest: 1000 db francia tölgy hordó donga (normálméret) 210 frt.

Egy köbláb nagybolt fenyő épületfa 55–70 kr.

1 köből = 6.8210 m³

1 köbláb = 0.0316 m³

„Erdészeti Lapok” 1874. V. füzet.

ROVATVEZETŐ: MOSONYI GÉZA

Tarokk sarok



Az 1991/4. szám rejtvényének megfejtése:

A licit:

Attila	Béla	Csaba	Dezső
passz	három	egy	passz
passz	tartom	passz	passz
passz			

A bemondások:

Béla: segít a XIX-es, tuli, négy király passz

Csaba, Dezső Attila: passz.

Csaba nem merte biztatni partnerét dupla játékkal, mivel csak öt tarokkja volt. Ennek ellenére bemondásukat csendes pagátultival teljesítették.

5. játszma

Osztás, licitálás és skartolás után a helyzet az alábbi:

Attila: skíz, XIX, XVIII, VIII, VI, I. treff L, B káró Á

Béla: XXI, XV, IV, III, II, treff K, káró K, L, pikk Á

Csaba: XX, XVI, XI, VII, V, kőr K, Á, treff D, káró D

Dezső: XVII, XIV, XIII, XII, X, IX, pikk K, káró B, treff Á

A rejtvényekben szereplők a Paskievics-féle, kötelező XX-as hívásos tarokkot játsszák, ahol a XX-as fektetése tilos és az értékelhető figurák a következők: tulétróá (tuli), négy király, duplajáték, pagátultimó, XXI-fogás és volát. A játékban mindig Dezső az osztó, tőle jobbra ülnek: Attila, Béla és Csaba.



Kérjük, írják meg, véleményük szerint hogy alakult a fenti kiosztású játszma. A megfejtéseket a megjelenéstől számított 15 napon belül kérjük a szerkesztőség címére megküldeni. A helyes megfejtők között könyvutalványokat sorolunk ki.

Hazánk védett fa- és cserjefajai VII.

Boroszlánok

Lombhullató vagy örökzöld cserjék, leveleik szórtál-lásúak, épszélűek. Virágaik csomókban nyílnak, színes leplűek. Termésük húsos, egymagvú bogyó. A hazánk-ban élő mind a három faj védett.

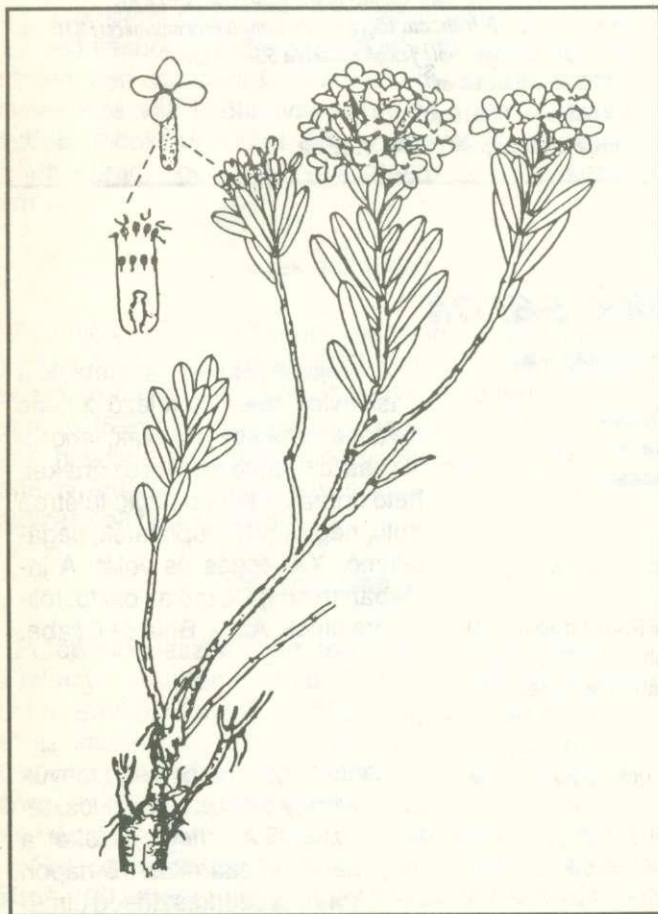
Henye boroszlán (*Daphne cneorum* L.) 3000 Ft

Örökzöld, kistermetű, aprólevelű cserje. Virágai ró-zsaszínűek, végálló csomókban április–májusban nyí-lnak. Termése sárgásbarna és pelyhes. Hazánkban két alfaja van, melyek morfológiailag és ökológiailag is jól elkülönülnek. A heverőszárú, kisebb levelű alfaj (ssp. *cneorum*) zárt dolomit–sziklagyepekben, karszterdők-ben, karsztkorerdőkben és meszes homokpusztákon él, míg a felálló szárú, nagyobb levelű alfaj (ssp. *arbus-culoides*) mészkerülő erdők, főleg erdeifenyvesek szé-

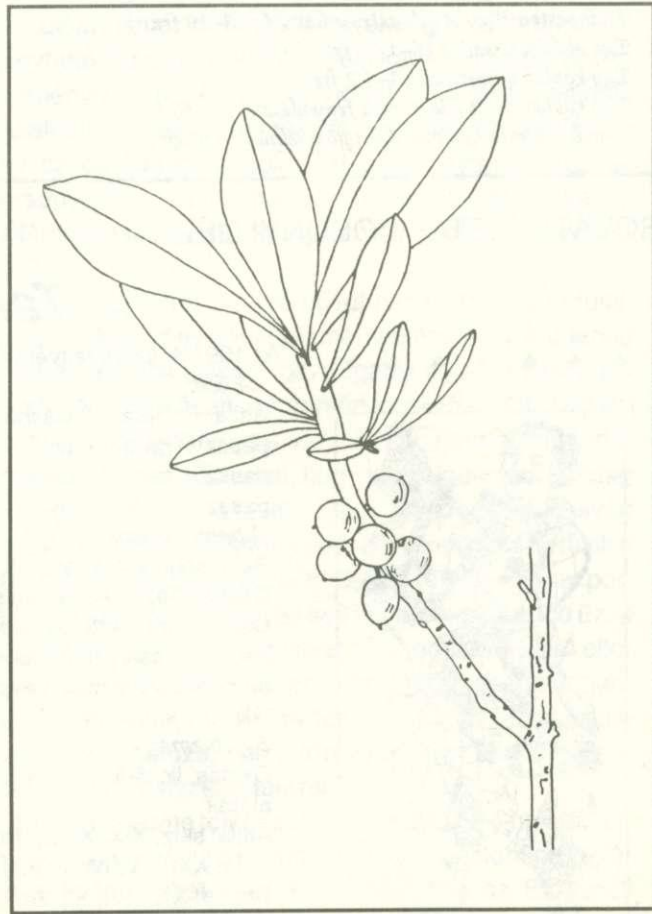
lén bukkan fel. Ez utóbbit egyébként Tuzson János erdőmérnök írta le a tudomány számára. Közép–euró-pai faj, hazánkban a Bükkben Kisgyőr és Felsőtárkány mellett, az egész Dunántúli–Középhegységben, a so-mogyi Mesztegnyőn és a kisalföldi Győrszentivánon a ssp. *cneorum* alfaj, a Nyugat–Dunántúlon a Kőszegi-hegységben, az Őrségben, a Vend–vidéken és a Gő-csejben a ssp. *arbusculoides* alfaj tenyészik. A nyírségi Terem és Nyírbátor határából kipsztult.

Farkasboroszlán (*Daphne mezereum* L.) 3000 Ft

Lombhullató, 1 méter magasra is megnő, tél végén, kora tavasszal virágzó cserje. Virágai rózsaszínűek, erős illatúak. Termése skarlátpiros mérgező bogyó. Csaknem egész Európában fellelhető faj, nálunk a Bu-



Henye boroszlán (*Daphne cneorum* L.)



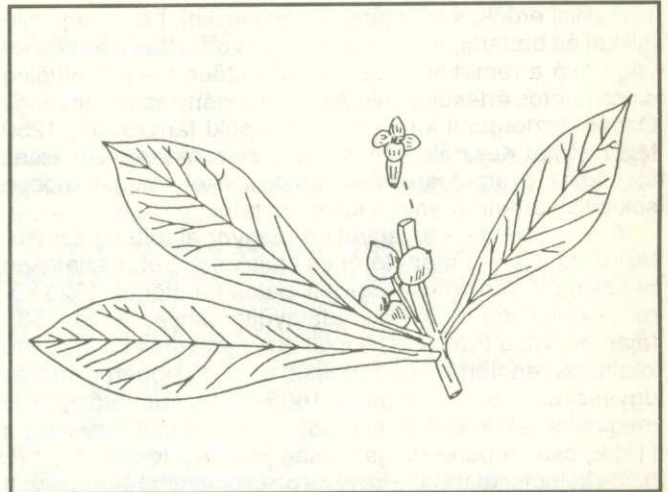
Farkasboroszlán (*Daphne mezereum* L.)

erős illatúak. Termése skarlátpiros mérgező bogyó. Csaknem egész Európában fellelhető faj, nálunk a Budai-hegység és a Balaton-vidék kivételével a Magyar-Középhegységben, valamint a Nyugat- és Dél-Dunántúlon él. Külső-Somogyban és a Dráva-síkon már nem találjuk. Bükkösökben, gyertyános-tölgyesekben, szurdok- és törmelékerdőkben, lucosokban és erdeifenyvesekben bukkanhatunk rá.

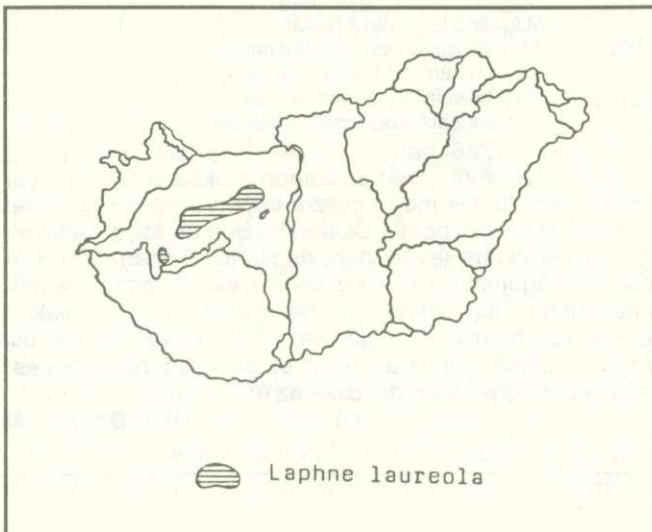
Babérboroszlán (*Daphne laureola* L.) 3000 Ft

Örökzöld, alig ágas, méteresre is megnövő faj. Jelenléktelen, sárgászöld színű, gyengén illatos virágai március-áprilisban nyílnak. Bogyója fekete. Európa atlanti és mediterrán részén honos, hazánkban csak a Vértesben, a Bakonyban és a Keszthelyi-hegységben él, a Börzsönyből kipusztult. Bükkösök, gyertyános-tölgyesek, törmelék- és szurdokerdők mészből gazdag termőhelyein találjuk.

Bartha Dénes

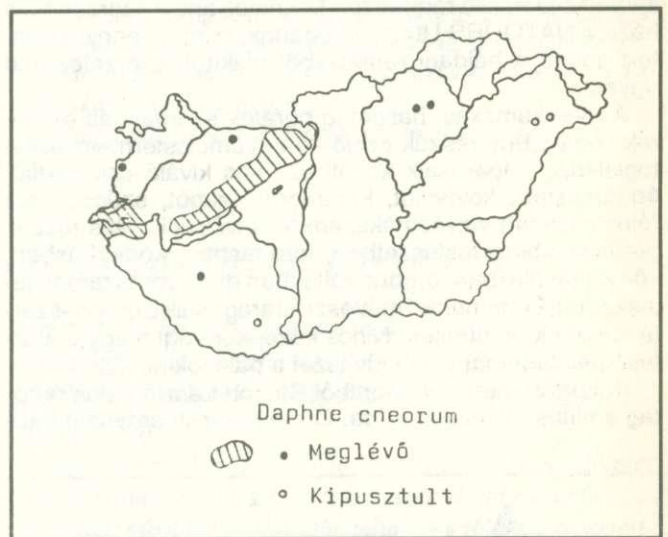


Babérboroszlán (*Daphne laureola* L.)
(Csapody Vera rajzai)



1. ábra

A henyeboroszlán hazai előfordulása



2. ábra

A babérboroszlán hazai előfordulása

Kik fedezték fel elsőként a pilisi erdők üdülőértékét?

A pilisi erdők nem anyagi természeti ajándékainak első tudatos keresői, élvezői kétségtelenül a remetek voltak. Ki volt a remete? — Olyan befelé fordult, csendet és egyedüliséget sóvárgó ember, aki vallásos érzéstől is indítva, lemond a kényelemről, családi életről, rangról és gazdagságról. Tudatosan vállalja a természettel és a természetben való egyszerű és kemény életformát. Magános völgyet vagy félreeső barlangot keres fel állandó lakhelyül, ahol kizárólag a munkának, a szemlélődésnek és az imádságnak él. Napközben keményen dolgozik: erdőt irt,

az irtásterületen megtermeli szegényes ennivalóját, kosarat fon, gombát gyűjt, gyógynövényt keres. Így biztosítja szerény megélhetését. Ő az első „állandó erdei munkás”. Hajnalban és alkonyatkor — amikor még jobban megnő a csend az erdőn — felszítja a már csak éppen pislákoló tüzet, előveszi Bibliáját, olvas, ír, imádkozik, könyvet fordít vagy másol, és el-eltűnődik az ég, a föld, meg az élet nagy, nehéz titkain. Övé a csend: napjaink legnagyobb hiánycikke. Békéssé és nyugodttá teszi a magány: ma is az erdőbe megyünk ezért.

A pilisi erdők, vadregényes völgyeikkel, hallgatag szikláikkal és barlangjaikkal, valósággal vonzották a középkor vége felé a remetéket. Számukat illetően megközelítőleg sincs pontos értesülésünk. Az a körülmény azonban, hogy Özséb esztergomi kanonok (= püspöki tanácsadó) 1250 táján a mai Kesztlőc–Klastrompusztán összegyűjti és az ún. pálos szerzetesrendbe tömöríti őket, meglehetősen sok pilisi remetére enged következtetni.

A pálos rend — az egyetlen magyar alapítású szerzetesközösség — történetéről és kialakulásáról részletesen beszámol Gyöngyössy Gergely pálos rendfőnök 1520 körül összeállított okleveles adatgyűjteménye, ill. az 1530 táján írt „Vitae Fratrum” (A szerzetesestestvérek élete) című kéziratos rendtörténete. Ezt teszi teljessé Eggerer András ugyancsak pálos szerzetes 1663-ban nyomtatásban is megjelent írása. Ebből megtudjuk, hogy a mohácsi vészig (1526) csak a parkerdőgazdaság jelenlegi területén tíz (!) pálos kolostor alapítása követte az Özséb által életre hívott klastrompusztai anyaházat. Ezek a következők: a piliszentléleki, esztergomi, barátkúti (Esztergom), pilismaróti, dömösi, visegrádi, kékesi (Pilisszentlászló), (a mai) liszenkotelepi (Pomáz) és a budaszentlőrinci rendház (e legutóbbi a mai budapesti erdészet területén lévő, feltárás és konzerválás alatt álló rommező). Ma nincs annyi szerződéses háza a NATOURS Utazási Irodának, mint amennyi kolostort épített a hajdani remetékből alakított szerzetesrend ugyanitt...

A fehérekámszás, hallgatag barátok szorgalmas emberek voltak. Egy részük szőlő- és gyümölcsstermesztéssel foglalkozott. Iparosaik között számos kiváló csizmadiát, építőmestert, kovácsot, kőfaragót, szabót, szűcsöt, sőt (ólomcsöves!) vízvezeték szerelőt is találunk. Más részük betűfestésben, festészetben, fordításban, kódexírásban, könyvmásolásban, orgonaépítésben és szobrászatban jeleskedett. Fennmaradt művészi fafaragásaik Európa-szer- te ismertek és híresek. Nincs középkor végi magyar iparfejlődés, tudomány és művészet a pálosok nélkül!

Kultúrtörténeti szempontból Báthori László pálos rendtag említése kívánkozik ide. Ő a budapesti erdészet terü-

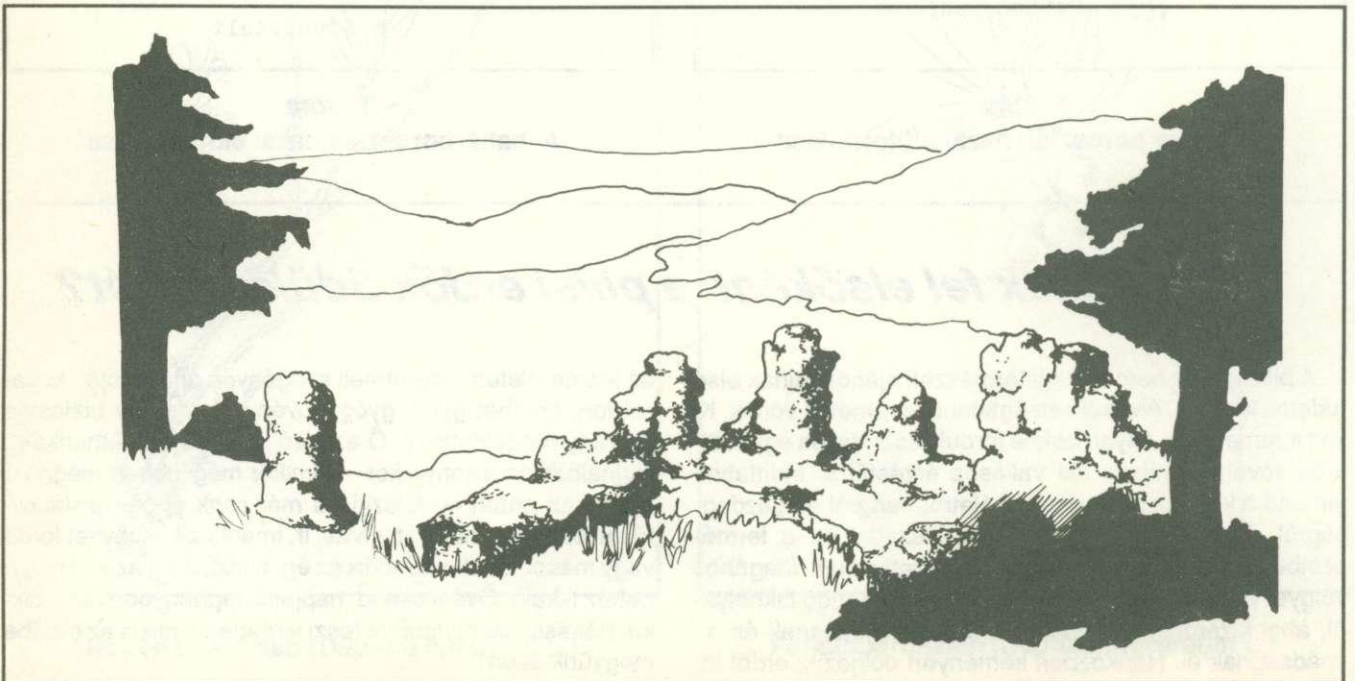
letén lévő hárshegyi, vagy Báthori-barlangban az 1400-as évek derekán 20 esztendei munkával elsőként fordította magyarra a teljes Bibliát. Műve Mátyás király híres Corvinái között kapott megtisztelő helyet, majd osztozott legtöbbjük sorsában: az elkallódásban. Báthori László egyébként az orvostudományban is járatos volt. Az erdélyi Reményik Sándor versben is megörökítette személyét és életművét. A vers egyébként kitűnő bepillantást enged az erdőt élő remete sajátos lelkivilágába.

Báthori László barlangja előtt

A barlang előtt ültem elmerengve.
Lassan leszállt az est.
Éreztem, a távolban hogy nyüzsgő
Gigászi hangyabolyként Budapest.
S láttam a Csendet még nagyobbra nőni,
És a hiúság vására fölé
Aranyszegélyes szemfedelet szőni.
S láttam: a régholt remetének lába
Hogyan kél versenyre az esti szélllel.
És a hangyabolyt hogy tapossa széjjel...
Ültem a barlang előtt elmerengve.
Itt ülhetett ő ötszáz év előtt,
Húsz hosszú éven át
A pálosrendi remete-barát.
Öreg betűt róta, egyre róta,
Magyarrá fordítván a bibliát.
Csillaghulláson tán tűnődött néha.
De nem bántotta kétség, vak remény.
Mellette volt és vele volt az Isten. —
És boldogabb volt biztosan, mint én.

A rendet 1786-ban II. József feloszlatta. Bár a múlt század közepétől ismét szabadon működhettek, magyar földön nem tudtak még egyszer végérvényesen gyökeret verni. A rend súlypontja Csehszlovákia és főleg Lengyelország területére tevődött át, de Portugáliában, Amerikában, sőt legújabbban Ausztráliában is van tudomásunk működésükről. Tagjai mind a mai napig erdős-hegyes tájakon élnek, csorbítatlanul megőrizve pilisi remete-elődeik ősi ragaszkodását ahhoz a csendhez és külső-belső békeséghez, amelyet egyedül csak az erdő adhat.

Dobay Pál



Május havi erdészeti teendők

[Az 1919. évi Erdészeti Zsebnaptár alapján.]

Erdőhasználat. — Magas hegységben a favágást és ritkítást, valamint a száraz és vizes csúsztatókon való közelítést és fuvarozást folytattassuk. Déli vidékeken a sarj- és középerdőben a fakiszállítás, nemkülönben a botoló- és nyeső-üzemben kezelt erdőben a fatermelés az új sarjak kimélése szempontjából beszüntetendő, szálerdőben azonban a fafuvarozás folytatható. Cserkéreg-erdőben a tarolás, továbbá a kosárfonó fűzössző vágás és rőzsetermelés folytatandó.

Az utaztatást és tutajozást folytassuk. Hasított áruk, úgymint: zsindegy, dránicza, szőlőkaró és dongatermelés, továbbá a tuskóirtás folytatandó.

Erdőművelés. — Erdősítési munkák, úgymint: a vetés, ültetés, iskolázás, eleven sövények telepítése, folytatandó a déli vidékeken lehetőleg befejezendő. A kikelt vetések takaróját szedjük le, tisztítsuk s egyengessük ki a csemetekertek utait és porhanyítsuk fel a régi csemeteágyakat; a gyomlálás megkezdhető; száraz időjárás mellett öntözzük és árnyékoljuk be a vetéseket. A télen gyűjtött kóris- és gyertyán magot földeljük be: szil vetésekhez készítsük elő a csemeteágyakat, mivel kedvező időjárás mellett a hó vége felé már szilmagot gyűjthetünk.

Erdővédelem. — A legeltetésre, kéreg- és fűtolvajokra, valamint a madárfészek-ralókra ügyeljünk; legeltetésre kiadott területeken a pásztorok szemeltartandók, nehogy tilosba menjenek, a tűzzel gon-

datlanul bányanak és az élő fákban kárt okozzanak. A szű-fogó fák megvizsgálandók és ha meg vannak támadva, lehántandók, a lehántott kéreg pedig elégetendő.

A *Pailura monacha*, *Porthesia chrisorrhoea* és *Bombix neustria* csoportokban feltalálható hernyóit irtassuk. A *Hylobius abietis* fogórokban kitett friss kérgen és dorongokon elpusztítható. A cserebogarakat, különösen erdősítések és csemetekertek közelében, rázassuk le a fákról és pusztítsuk el. A mezőgazdasági köztes használatra kiadott területek művelése ellenőrizendő.

Mellékhasznvételek. — A tölgy- és lúczkéreghántást, hárs- és szilfáncs termelést folytassuk.

Folytassuk a mész- és szénégetést valamint a fuvarozást; a szalajfőzést pedig addig, a míg hamukészletünk tart; a szalajfőzéshez való hamugyűjtés megkezdhető.

Építkezések. — Száraz és vízi építkezéseinket, az útépitéseket folytassuk. Új útháló, utak másnemű építkezések tervezése, lejtérése és kitűzése megkezdhető. Utakra, hidakra, vízáteresztőkre, útarokkra, korlátokra ügyeljünk, nehogy a közlekedés ezek hiányossága miatt megakadjon; vízi építményeinket az úsztatás és tutajozás tartama alatt folytonosan javítsuk ki a megsérülés után azonnal, hogy a nagyobb károknak elejét vegyük.

Erdőrendezés. — A külső becslési és felmérési munkáknak itt az ideje.

Egy tölgyerdő keletkezésének csodálatos története

Közli Erdődi Adolf [Erdészeti Lapok 1866]

Rég elhunyt édes atyám hátrahagyott jegyzeteiben következő érdekes adattal járult azon tény magyarázatához, melynél fogva tarvágások után néhol nagy mennyiségben oly növények tűnnek föl, minők ott emberemlékezet óta nem láttattak.

Az esetet ő maga 1842-ben így írta le:

Zólyom megyében, a bányakamara lipcsei uradalmának egyik részében több év óta jelentékeny területet tölgyekkel művelgettünk. Ennek szomszédjában nem nagy terjedtségű 60–80 éves jegenyefenyő-állab létezett, melyet két év előtt levágattam, hogy oda is tölgyeket ültethessek. — Néhány héttel a szándékolt értés előtt a hely színére mentem, még egyszer körülnézni és csodálva szemléltem, hogy az félelmi tölgyecskével telisded teli van növe.

Nem tudtam elképzelni, honnan eredt e váratlan ültetés, miután közeliben termőképes tölgyfa nem létezett; madarak vagy egyéb vadak pedig oly nagy mennyiségű makkot nagyobb távoból aligha lettek volna képesek összehordani s a téren oly egyaránt sűrűen elvetni.

Csak miután megkísérlém azok néhányait a földből kihuzogatni, jöttem keletkezésük módjának történetére. Bárha ugyanis a talaj az uralkodott nedves időjárás folytán egészen meglazult volt, még sem valék képes abból csak egy tölgyecskét

is kihuzni. Ásóhoz folyamodtam tehát és úgy találtam, hogy e növénykéek mind a valaha ott állott 200 és több éves tölgyek gyökérhajtásai valának; a már elkorhad tuskók még egészséges gyökereiből nőttek.

E régi tölgyek 80 és talán több év előtt vágattak el. Eleinte a vágást kitudja miféle gaz és bokor lepte el, míg azt végre a főntemlített sűrű fenyőállab elfoglalta, — a tölgyek gyökereit sötét hűvös árnyba temette s azok megújulási erejét teljes épségben föntartotta. Ez annyi évig szunnyadott erő a fenyők levágása, s ennél fogva a fény, meleg és levegő szabad behatása folytán oly élénken nyilvánult, hogy a mondott helyen váratlanul egészen teljes tölgyerdőcske keletkezett, mely mostanig is vidor növekvésnek örvend.

Ez eset bizonyítja, hogy a növénytestek tenyészte azoknak néhány hátramaradott részecskéi útján még századok múltán is lehetséges, és magyarázza, hogy nagyobb térségeken emberi hozzájárulás nélkül is oly fanem válhatik uralkodóvá, mely az egész környéken többé rég nem volt található.



Nincs jogunk kételkedni e derék erdész kolléga leírásának valódiságán, de okkal kérdezhajjuk, hogy hasonló esetekkel vajon találkoztak-e erdészeink? (A szerk.)

Könyvespolcra és kezekbe: Surányi Dezső *Lyra florae*

— A növények örök himnusza — c. kötetét (Tankönyvkiadó 1987)

Erdő és költészet. Növények és költészet.

Olyan könyvet ajánlok olvasóink figyelmébe, amely közel áll hivatásunkhoz és ahhoz a gondolathoz, amit lapunk áprilisi számában boncolgattam.

— Gombáktól a tölgyekig — egy-egy növény — hogyan pendít érzelmi húrokat ismert és ismeretlen költők lelkében.

— Egyúttal, rendhagyó botanika. Jobb, teljesebb növényismeretre, a természet és művészet mélyebb szeretetére, növényi motívumok iránti fokozott érdeklődésre ösztönözhet.

— Olyan példákkal szolgál, hogy a botanikai fajleírások és azok művelődéstörténeti vonatkozásai szervesen összetartoznak. A mesterkélt elkülönített tudományágak „össze”-találkozásában is segíthet.

— E kötetből közöljük: Hölderlin, Tölgyek c. versét, Hajnal Gábor fordításában.

Hölderlin 1770-ben Württemberg mellett született. Teológiát tanult, de nem lelkész. 1843-ban halt meg.

A XIX. század legnagyobb vallásos költője. Hölderlin a Természet végtelen nagyságát, szépségét és mindent magába fogadó voltát élte. A Természet számára az egyetemes Titok, belőle fakad a legbelsőbb lényünket érintő felhívás és ígéret, amely teljes odaadásra sürget.

Kertész József

Hölderlin: Tölgyek

Hozzátok kertből jövök én, hegyek ifjai: tölgyek!
Kertből, hol a vad természet megszelídítve
otthonos, ápolják szorgos kezek emberi körben.
Ám ti, Csodálatosak! ti csak álltok, mint a titánok,
itt e vidéken szép szeliden s csakis önmagatokhoz
tartoztok s táplál, nevel ég és Földanya gondnal.
Emberi iskola zord küszöbét tölgy át sose lépte,
együtt, s felfele nő izmos, szívós gyökereikből
mind bátran, szabadon, s mint vad, zsákmányra törő sas,
úgy tör a térbe erős karotok s felhőkbe nyomulva
lombkoronátok felmosolyog naposan derűjével.
Egymaga büszke világ mind és köti össze szövetség,
mint a nagy isteneket s mint égen a csillagok útját.
Bárcsak az elnyomást eltűrném, — nem irigyelnék
én erdőt soha és társas lét lenne világon.
S hogyha a társas lét nem béklyózná a szívemet meg,
mely szeretet fele von, hát köztetek élni szeretnék!

ROVATSZERKESZTŐ: BARÁTOSSY GÁBOR

Ágazati megbeszélés Bugacon

Egyesületünk elnöksége az FM Erdészeti Főosztály közreműködésével a Kiskunsági EFAG-nál 1991. április 17-én és 18-án Bugacon, valamennyi erdőfelügyelet és erdőgazdaság bevonásával közös szakmai megbeszélést tartott. A megbeszélés célja az erdőgazdálkodási ágazat elkerülhetetlen átalakulásával kapcsolatos időszerű kérdések kötetlen megbeszélése, szakmai véleménycsere, konzultáció, az átalakulással kapcsolatos közös álláspont kialakításának elősegítése volt.

Schmotzer András elnök, bevezetőjében megállapította, hogy a jelenlegi gazdasági helyzetben az ágazaton belül a változások elkerülhetetlenek. Még a jószándékú közvélemény is sokszor elmarasztaló az erdészetről (pl. a 30–50 ha-os tarvágások, stb. miatt). A privatizáció kérdésében Egyesületünk álláspontja az, hogy a termelő eszközök és a nem alapvető ágazati részek privatizálhatók, de az erdő és a hozzátartozó infrastrukturális részek nem. Sajnos a költségvetés jelenlegi helyzetében a fontos szakmai tevékenység is, az oktatás, a kutatás, a felügyelet, a rendezés válságos helyzetbe került. Az erdő- és vadgazdálkodás kérdése változatlanul neuralgikus pontja napjainknak. A jelenlegi igazgatási hierarchiában sajnos nincs a leghatékonyabb helyzetben az erdészeti ágazat.

A bevezető után Dauner Márton erdészeti és faipari főosztályvezető tartott tájékoztató előadást. Előadásában kihangsúlyozta, hogy a jövőben is rendszeres konzultatív típusú megbeszéléseket kíván tartani az ágazati vezetők részére. A kölcsönös tájékoztatást szolgáló megbeszéléseket rendkívül fontosnak tartja.

Elmondta, hogy az erdészeti főosztály a minisztériumon belül döntéselőkészítőként, javaslattevőként szerepel, valamint végrehajtó szervként. Az FM megállapodást kötött a KTM-mel az erdővagyonvédelmi szempontok fokozottabb érvényesülése érdekében az Állami Erdők Vagyonfelügyeleti Kollégiumának létrehozásában. A Főosztály legfontosabb feladatai közé tartozik az új erdőtörvény előkészítése. Az előzetes tervezetet a minisztérium vezetése néhány észrevétel megtétele mellett támogatta. Az elhangzott észrevételek átvezetése után széleskörű szakmai vitára kerül a törvénytervezet, valószínű május hó végén. A törvénytervezet célja, hogy az erdő a többcélú tartamos gazdálkodás biztosítása mellett eleget tegyen az egyéb társadalmi elvárásoknak is. Az állami erdők jelenlegi részarányát lehetőleg meg kell őrizni, bár valószínű, hogy részesedésük az erdőterületből mintegy 10%-kal is csökkenhet. A tervezés, nyilvántartás, ellenőrzés továbbra is törvényben rögzítetten állami feladat marad.

A tervezet szerint létrehozandó új államerdészeti szervezet az erdészkerületekre épülő erdőgondnokságokra és ezek működését összefogó erdőigazgatóságokra épül fel. Az erdőgazdaságok munkáját a minisztérium közvetlen irányítása alá tartozó Főigazgatóság végzi majd. Az átalakulás és privatizálás folyamatait rendezetten irányítva kell ellátni. A vállalatok privatizációjával bizonyos vagyonok már most privatizálhatók, irányítottan, vállalati hatáskörben.

Meg kell határozni, hogy mi az, ami tartósan szükséges az állami erdők üzemeltetéséhez és mi az, ami privatizálható.

A tulajdonosi és kezelési feladatokat egyértelműen szét kell választani. Az erdőgazdaságokat ennek megfelelően államigazgatási irányítás alá kell vonni. Meg kell oldani a kutatás és oktatás gondjait is. Az oktatás (felső, közép, alap) legnagyobb gondja a túlképzés.

A tájékoztató után élénk szakmai konzultáció alakult ki, amelynek során sok fontos szakmai részletkérdés tisztázódott a számos hozzászólás és Dauner Márton főosztályvezető válasza alapján.

Barátossy Gábor

Az erdők a közjóért szakosztályának tagjai a „MAGYAR HÍD”-ban közölt két híradásból értesültek az ÁRPÁD–NAP évi rendszeres megrendezéséről, a honfoglalás közelgő 1100 éves évfordulójának előkészítéséről és egy nemzeti emlékliget létesítéséről, amely reményeink szerint néhány évtized múlva a „VILÁG MAGYARSÁGÁNAK FÜVÉSZKERTJE” lesz.

A szakosztály tagjai önként és nagy lelkesedéssel csatlakoznak az Árpád–nap rendszeres megünnepléséhez és az emlékliget létesítéséhez. Csatlakozásuknak legmeggyőzőbb bizonyítéka, hogy segítséget nyújtottak a 15 hektár kiterjedésű emlékliget területének megszerzésében és vállalják a tervezés munkáját is. Javasolták, hogy — az eredeti tervtől eltérően — az ültetési anyagot a helyszínen kell megtermelni, mert a telepítés során számos más földrészeken élő honfitársainknak nem kell beszerezni a behozatali engedélyt. Ezzel ki lehet küszöbölni, hogy sérült, vagy csökkent értékű csemeték kerüljenek telepítésre. Szervezőmunkánk alapján két csemetekert vállalja a külföldről küldött magokból csemeték nevelését:

— az egyik a Kecskeméti Erdőfelügyelőség (H–6000 Kecskemét, József Attila u. 2.)

— a másik a Felső–Tiszavidéki Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaság (H–4400 Nyíregyháza, Sóstói u. 61.)

Az ajándékba szánt magvakat tehát ezekre a címekre lehet postázni.

Tervünk megvalósításának első lépése már a közelmúltban megtörtént. Tóth Ferenc úr Torontóból szakszerűen feladott levélben Douglas Fic. magvakat adományozott. A küldemény csírázási tulajdonságát már szakemberek vizsgálják és a magvetés ennek alapján rövid időn belül megtörténik.

Ezzel párhuzamosan keressük azt a hivatalt, vállalatot, vagy más közösséget, amelyik legalkalmasabb lesz az emlékliget kezelésére. Végül tárgyalásokat kezdeményeztünk a környékbeli iskolákkal és tanintézetekkel, hogy kötelező szakmai gyakorlatokat tartsák meg az emlékligetben, majd aktívan kapcsolódjanak be a telepítés és az ápolás munkájába.

Ismerve a legkülönbözőbb feladatokra önként vállalkozók hazaszeretétét, hivatástudatát, szakmai felkészültségét, odaadó, áldozatos munkáját, bizvást reméljük, hogy az emlékliget megvalósításának ügye jó kezekbe került. Amennyiben váratlan esemény nem zavarja szándékainkat, úgy idejére elkészül a VILÁG MAGYARSÁGÁNAK FÜVÉSZKERTJE és a honfoglalás korában viruló Gyümölcsény erdő helyén századokon keresztül hirdeti Árpád fejedelmünk nemzetalapító erejét, és a világban szétszóródott magyarok összefogását.

Hibbey Albert



Az erdészettörténeti szakosztály idei harmadik ülését Sopronban tartotta. Az EFE Növényteni Tanszékével közös rendezvényen Ing. *Greguss László* CSc selmezbányai erdőmérnök tartott két előadást. Az első előadásban *Geschwind Rudolf* (1829–1910), egykori korponai erdőmester erdészeti növénynevelési munkájáról beszélt. Kiemelte, hogy *Geschwind* korát messze megelőzően szorgalmazta az erdei fák hibridizációjának kutatását, gyakorlati megvalósítását. A korponai erdőmester — az Osztrák Birodalmi Erdészeti Egyesület tagjaként — német nyelvű publikációiban számolt be kísérleti eredményeiről. *Geschwind* munkásságának Csehszlovákiában ma már komoly szakirodalma van, Magyarországon azonban — különösen az erdészek — nem ismerik kísérleteit. Ez az előadás felhívta a figyelmet *Geschwindre*.

Greguss László második előadásában a kisiblyei botanikus kert rövid történetét vázolta. Mint tudjuk, 1900-ban a selmeci akadémia, illetve a központi kísérleti állomás elképzelései szerint telepítettek az akadémiai tanulmányi területen a kor legkorszerűbb elképzelései szerint botanikus kertet. Az ültetvény az államfordulat után is fennmaradt, bár tudományos feldolgozását, kezelését a politikai megrázkódtatások mindig jelentősen befolyásolták.

A hozzászólások közül *dr. Hegyi Imre* gondolatát emeljük ki, aki rámutatott, hogy a határok átjárhatóvá tételével szorosabb kapcsolat alakulhat ki a soproni egyetem és egykori területe között. Ehhez azonban a személyi kapcsolatokat kívül az intézményi kapcsolatokat is szorgalmazni kell.

Dr. Oroszi Sándor

Az Erdők a Közjóért Szakosztály 1990. évi záró szakosztályülését december 11-én tartotta Csillagvölgyben. Az 1990. évi munkaterv végrehajtásának értékelése után döntés született az 1991. évi munkatervre vonatkozóan. A tavaszi kihelyezett szakosztályülés helye a Mátra, míg az őszi a Vértes térsége lesz. A külföldi tanulmányút tervezett színhelye Jugoszlávia–Al-Duna.

A szakosztály elhatározta, hogy szakmai anyagot állít össze az erdővagyon érdekeltiségi gazdálkodás lehetőségei, az erdő-önkormányzatok kérdésköre, valamint a közjóléti erdőgazdálkodás jelentősége, lehetőségei a jövőben témaköröket érintve, alapvetően azzal a szándékkal, hogy azt az OEE elnökségének rendelkezésére bocsássa. Megalakult a munkabizottság *Mészöly Győző* vezetésével és az anyag összeállításához az alábbi vélemények hangzottak el:

Ghimessy László. Erdőlátogatottsági számok ismeretese, gyógykezelési költségek csökkenése révén megfogható a hatás a rekreatív területeken (10%–kal kevesebb a betegség). Az egészséges környezet értékének meghatározásában érzélgősségmentes reális számokat kell megadni.

Gáspár Hantos Géza: Meg kell határozni, hogy mely erdők kerülhetnek az önkormányzatokhoz.

Mészöly Győző: IUFRO–konferencia 1991 májusában lesz, erdőérték–számítás, az erdő immateriális teljesítésének meghatározása témakörökkel.

Dobó István: Beláthatatlan következménye lesz annak, ha a parkerdőfenntartási források kíméletlenül csökkennek vagy megszűnnek. Veszélye fennáll!

Hibbey Albert: Az erdő magánkézbe adása bizonyos helyeken öngyilkosság. A fát fűrészárúvá kell feldolgozni.

Mészöly Győző: Az erdők önkormányzati kezelése esetén nem lehet számítani arra, hogy az önkormányzatok áldozzanak az erdőre. A város környéki erdők ne kerüljenek önkormányzati kezelésbe.

A fenntartás köre tág fogalom, esetleg kezdeményezni lehetne a parkerdő–fenntartási feladatok finanszírozását is az erdőfenntartási alpból.

Puskás Pál: Kétoldali veszély: a létszámcsökkentés, és a fafeldolgozás leépítése.

Az önkormányzatok kérik az erdőt, a haszonból és a használatból is részesedni akarnak.

Debreceni erdőpuszták 14 000 ha — ha ez kiesik a térség közjóléti gazdálkodása vesz el. Nyugtalanok a kinti kollégák, bizonytalan a jövő.

Tóth Imre: Jobban ki kell emelni a magas vágáskor jelentőségét (nem ERTI vágáskor) a maximális értéknövedéssel reprezentált erdőgazdálkodásban.



A szakosztály 1991. évi nyitó ülését február 26-án rendezte meg Csillagvölgyben. Az 1991. évi munkaterv pontosítása után **Dobó István** ismertette a munkabizottság által elkészített állásfoglalás-tervezetet, amelyhez a következő észrevételek hangzottak el:

Fekete Gyula: Az 1945. 63-as sz. rendelet eredményeképpen az erdők ma közösségi kezelésben vannak. A TA-ek megszűnése után erdőbirtokossági társulatot kell létrehozni az eredeti bevitt erdő arányrészének megfelelően. Ahol tovább működik a TA, ott is célszerű lenne az erdőbirtokossági társulati működtetés.

A célcsoportos keretből létesített erdők átadhatók az önkormányzatnak, de nem kell biztatni az önkormányzatokat az erdők átvételére. Az 1934. évi IV. törvénycikk „Községi és némely más erdőkben” az erdőfelügyelőségekre bízta az erdőket. A két világháború közötti rendszer felé közelítünk!

Petkó Szandtner Aladár: A kerületvezető erdész egyben tájvédelmi őr is legyen, amelynek alapját konkrét szakanyag közzétételével kellene megteremteni. A természetvédelemmel való kapcsolat meghatározó.

Ifj. dr. Solymos Rezső: Az önkormányzatoknak nem szabad átadni az erdőket. A fővárosban nagy a városi erdők értéke, ne kínáljuk tálcán az önkormányzatoknak a zöld területeket.

S. Nagy László: Az önkormányzatoknak csak előre kikötött feltételekkel lehet átadni az erdőt. Az erdőérték új értelmezésével egyetért. Konkrét témákra kell pályázati pénzeket szerezni.

Gáspár Hantos Géza: A községi tulajdonú erdőt határozottan el kell különíteni az erdőbirtokossági erdőtől, ahol személyhez kötött a tulajdoni hányad. Miért jobb az állami kezelés, mint az önkormányzati kezelés. Részletesen kifejtenéd. Nem a kezelő fogja megvédeni az erdőt, hanem a felügyelő.

Steiner József: Az önkormányzat lehetőleg ne szóljon bele az erdők kezelésébe. Ha valaki erdőt vesz igénybe, a megfelelő szintű pótlásra törvényi szabályozás kell. A kerületvezető erdésznek tekintélyes szerepet kell kapnia, anyagi megbecsülését is javítani kell.

Cserép János: Az erdészeknek meg kell győzni az önkormányzatokat, hogy a közjóléti erdőgazdálkodás nagyobb léptékű állami feladat. A leendő közösségi erdőkben a szakmai feladatokat pontosan tisztázni kell.

Barátossy Gábor: Meg kell óvni az erdők területi integritását. Sok a szélsőséges álláspont. Meg kell indokolni, hogy miért jó az állami kezelés.

Kertész József: Az alapvető erdészeti politikai célkitűzésekről állásfoglalásnak kell megjelennie az Erdészeti Lapokban. Az Erdők a Közjóléti Szakosztály munkájáról részletesebb tájékoztató jelenjen meg a szaklapunkban.

Ghymessy László: A kerületvezető erdésznek ismernie kell a szakmai kérdéseket, a lakóhelyén az erdő érdekében ő tud propagandát kifejteni.

A hozzászólások után a szakosztály felkérte a munkabizottságot az állásfoglalás-tervezet véglegesítésére és továbbítására az OEE elnökségének. Egyben felhatalmazta a szakosztályt a munkabizottságot az állásfoglalás rövidített kivonatának elkészítésére az Erdészeti Lapokban való megjelentetés szándékával.

Az OEE Erdők a Közjóléti Szakosztályának állásfoglalása (Kivonat)

Az állásfoglalás előljáróban felvázolja az erdők jelenlegi helyzetét.

Az erdők és fásítások sokoldalú környezetvédelmi hatásának ellenére az erdőállományok leromlása, a különböző célú védőfásítások kiirtása, a települési környezet elsvárosodása, a zöldövezeti és kopárfásítások, rekultivációs fásítások megtorpanása tapasztalható. Az ország természetvédelem alatt álló területeinek 50%-a erdő, az erdőgazdálkodásban mégsem érvényesül kellő súllyal a természetvédelem, a növekvő szociális üdülési igény ellenére az üdülőterdei létesítmények pusztulnak, fenntartásuk, felújításuk költségeire nincs kellő fedezet.

A bekövetkezett társadalmi-gazdasági megújulás folyamán az erdők közjóléti szerepének érvényesítésére a Szakosztály javaslatokat dolgozott ki, három kérdéskörhöz csoportosítva.

1. Az erdőgazdálkodás rendszere a vagyonérdekeltségi alapra helyezett erdőgazdálkodás bevezetését tartja szükségesnek, amely a legnagyobb értéknövedékhez igazodó vágáskorok alkalmazására ösztönöz, ami az erdők közjóléti szerepét is növeli. Felvázolja ennek feltételeit:

- az erdészeti igazgatás autonómiája,
- a pénzügyi feltételek biztosítása,
- decentralizált erdészeti szervezet kiépítése,
- a tulajdonosi szemlélet érvényesítése,
- az erdővédelem biztosítása a védkerületvezető erdész

kulcsszerepének hangsúlyozásával.

2. Az erdő önkormányzat kérdéskörében jelzi azt a kétféle érdekeltséget, amely szerint az önkormányzatok az erdők feletti rendelkezési jog megszerzésére anyagi forrásaik bővítése, gyors haszonszerzés érdekében törekednek, ugyanakkor az önkormányzatoknak a lakossági igények kielégítését szolgáló település környéki üdülő és védelmi rendeltetésű erdők átadása indokolt; ezek azonban haszonszerzésre nem alkalmasak, sőt fenntartásuk költségigénnyel jár. Ilyenek átadásánál is szigorúan érvényesíteni kell az erdőkre vonatkozó előírásokat (erdőterv, felügyelet, szakembertartás stb.).

3. A közjóléti erdőgazdálkodás kérdéskörével foglalkozik az állásfoglalás a legrészletesebben. Taglalja az erdők közjóléti szerepe fokozódó növekedésének okait, az egyes üdülő-erdőkben tapasztalható túlterheltséget, a fenntartásra szolgáló források elégtelenségét, melynek következménye a leromlott eszközállomány, a szemét és hulladék felhalmozódása, az erdő, a természeti értékek károsodása.

Az ellentmondások feloldására előadott javaslatok:

a/ pénzügyi természetű tennivalók

— a védelmi és szociális üdülési funkciót betöltő erdők környezetvédelmi, természetvédelmi, vízgazdálkodási, egészségvédelmi, településvédelmi stb. feladatokat is betöltöttek, ebben az érdekeltek tárcáknak azonos véleményt kellene alkotniuk, és a fenntartás anyagi gondjaiban is osztozniuk;

— az erdők közjóléti funkciójának növelése regionális, sőt európai érdek, ezért e program megvalósításához nemzetközi támogatást (pl. Nemzetközi Környezetvédelmi Alap) is meg kell pályázni;

— az erdők kisajátításakor a kártérítés körébe az erdő kieső jóléti szolgáltatásait is figyelembe kell venni és Erdőjóléti Alapot képezni.

b/ a vagyónérdekeltségű erdőgazdálkodás kereteiben
 — az erdők környezetvédelmi és szociális üdülési funkciójának a termelési funkcióval azonos súllyal kell szerepelnie — a többletköltséget nem a fa árába beépítve, mert a közjóléti szolgáltatások dimenziója messze túlmutat a nyersanyagár funkción —, az ebből eredő többletköltség fedezete osztársadalmi teher legyen; a közjóléti erdők létesítési és fenntartási munkáinál elsőként a pénzügyi keretek csökkenését kell megakadályozni; ha a jó színvonalú folyamatos fenntartásra a pénzügyi keretek nem adnak lehetőséget, úgy a szolgáltatások számát kell csökkenteni, a változatlan minőség megőrzése végett;

— az erdők közjóléti funkcióinak biztosításával kapcsolatos feladatok bővülése megköveteli ennek tudatosítását és propagálását az erdészeti politikában, továbbá az erdőgazdálkodás intézményi rendszerének ez irányú megerősítését (szervezet, személyi, anyagi feltételek);

— az erdőtervekben hangsúlyozottabb szerepet kell kapnia az erdők közjóléti funkcióinak.

c/ egyéb fontos feladatok

— az erdők közjóléti szolgáltatásai értékének meghatározása az erdő mint az emberi lét meliorálója alapgondolattal;

— a különböző fogalmak egységes értelmezése, pl. az erdők közjóléti funkciója magába foglalja az erdők védelmi és szociális üdülési szerepét is;

— az ifjúság környezetvédelmi nevelése (már óvodáskortól) az erdészeti szakoktatásban a környezetbarát gazdaságtermelési módszerek elsajátíttatása;

— az ágazat vezetői fejtsenek ki propagandát az erdők közjóléti hatásainak elismertetésére a politikai és gazdasági vezetéssel és a közvéleménnyel.

Az állásfoglalás teljes anyaga Dobó István szakosztály titkárnál megtalálható, illetve postán megkérhető. (2025 Visszér, Mátyás kir. u. 4. Telefon: 26–28–133). Az évnitó szakosztályi ülés végén Hibbey Albert ismertette az ópusztaszeri Árpád-nap (június 16.) eseményeinek, illetve a nemzeti emlékkert (Füvészkert) létesítésének körülményeit. A szakosztálytagok közül többen (Szemerédi Miklós, Göbölös Antal) konkrét feladatvállalással csatlakoztak a Füvészkert munkáihoz.

Dobó István sk.

□

Halálozás:

Dr. Kiss Rezső erdőmérnök nyugalommal viselt hosszú betegség után 1991. április 2-án Budapesten elhunyt. Mint egyesületünk egyik neves tagjától vettünk Tőle a soproni Új Szent Mihály temetőben búcsút.

Mohács, 1925-ben született, gyermekkorában lett sopronivá. Itt tanult, szerzett erdőmérnöki oklevelet, majd textilgyári munkásként várt elhelyezkedésre. Szakmai munkáját 1949-ben, az egyetem Erdőrendezéstani Tanszékén tanársegédként kezdte, 1956-ban Székesfehérvárra került a Mezőföldi Erdőgazdasághoz termelési felügyelőnek, majd 1961-ben Budapesten, az Erdészeti Tudományos Intézet kutatója lett.

Bárhol is dolgozott, mindig lelkes munkása volt egyesületünknek. Tudományos eredményeit nagyrészt ezen át, ennek segítségével adta át a gyakorlatnak. Egyik alapító tagja volt az erdőrendezési szakosztálynak. Számos előadást tartott, különösen a 60-as években több szakkikket írt az egyesületi

lapba. Főleg fatermésvizsgálatokkal foglalkozott, figyelmét főként a kocsányos tölgy ragadta meg. Hazánkban első ismeretője volt a szögszámológész fatömegbecslésnek. PARVUS elnevezésű famagasság-, körlapösszeg és távolságmeghatározó zsebműszerét 1961-ben adta közre. OPTAT néven optikai átlalót, JANUS elnevezéssel famagasság-mérő, házilag is előállítható, egyszerű, de hasznos műszereket szerkesztett. A gyakorlatot segítő munkáját több „KIVÁLÓ ÚJÍTÓ” érmmel ismerték el.

A 80-as évek első felében a szerkesztőbizottságban lektorként és korrektorként működött közre. Ennek a ritkán hálás feladatnak ellátásában végtelen tapintata és emberszeretete segítette Őt. Pontos tárgyismeretének és fejlett lelkiismeretének a lap sokat köszönhetett. Súlyos betegsége 1982-ben a hivatali szolgálat letételére kényszerítette, de az egyesületi munkát — gyakran betegágyában — tovább folytatta egészségének végső fogyásáig. Szerette a tréfát. Derűs lelkületét végig megőrizte. Szinte az utolsó napokig rendezgette az erdővel, erdészettel kapcsolatban itt-ott megjelent élceket, tréfás rajzokat magában foglaló gyűjteményét...

Jérôme René

□

Kocsis Ferenc erdőmérnök, az Erdőfeltárási Szakosztály tagja 1991. március 27-én 63 éves korában Budapesten váratlanul elhunyt. Sopronban 1950-ben szerzett oklevelet. Pályafutása rövid kezdési időszak kivételével az erdőgazdálkodás műszaki fejlesztésével volt összekötve. Zamárdiban az Észak-Somogyi Állami Erdőgazdaságnál, Budapesten az ERDŐTERV-nél és a HM Erdő, Vad- és Mezőgazdaságban dolgozott, ahol kiemelten az erdőfeltárási alaptervek készítésében vette ki részét, élete főműve azonban a kaszói erdő feltárása és a szemtai fafeldolgozó üzem létrehozása volt.

1972 óta rendszeresen résztvett a szakosztály ülésein és aktívan közreműködött a szakmai kérdések megvitatásában és a jókedvű, hagyományörző selmeci hangulat megteremtésében. A szakosztály jó felkészültségű, kiváló szakembert, őszinte, mindenkor segítőkész barátot és kollégát veszített el halálával. Évfolyamtársai és az Erdőfeltárási Szakosztály nevében **Bogár István** szakosztályvezető vett búcsút temetésén a rákoskeresztúri temetőben.

□

Desits Bálint aranydiplomás erdőmérnök, az Egri Erdőrendezés nyugalmazott vezető főmérnöke életének 87. évében, 1991. március 12-én, Egerben rövid szenvedés után örökre eltávozott közülünk. Hamvait az egri Hatvani temetőben helyezte örök nyugalomra a család az erdészettársadalom őszinte részvéte mellett.

□

Temesi Géza erdészkerület vezető, aki 1972-ig, nyugdíjbavonulásáig a Veszprémi Erdőgazdaság dolgozója volt, 1991. március 28-án 80 éves korában elhunyt.

Kedves halottaink emlékét megőrizzük.

VÁNDORGYŰLÉS '91

Lehetőség van a készülő egyesületi zászlórúdra
zászlószegek készítésére 1.000,- Ft/db áron.

A zászlószegeken az igénylő nevét és születési évszámát
tüntethetjük fel. (Hosszú név esetén keresztnév rövidítéssel.)

Amennyiben az igényelt zászlószegek száma meghaladja
a rúdra felhelyezhető számot (300–350),
úgy a zászlószegeket egy erre a célra készített tablón helyezzük el.

A zászlószeget igénylők az OEE központjában
június 10-ig jelezzék

(1027 Budapest, Fő u. 68.) igénylési szándékukat.

A kapott utalvány hátuljára írják fel nevüket, születési évüket,
és postafordultával a befizetést tegyék meg.



*„Új LKT – 81. típusú
közelítő traktorunkat
tartós használatra
bérbe adjuk
vagy értékesítjük.”*

Karancs MgTsz

Karancslapujtő, Rákóczi út 166.

**Ügyintéző: Saródi Péter
erdészeti ágazatvezető**

Telefon: 32-11-577.